

Uibolehe Urmo:

„Ma soovi kõigilõ, õt mi ususi' hindä rahva tugõvuisõ, ja ku olõit uhkõ, sis uhkus paistus.”

lk 3

Ploomi Anete:

„Miikse keriguh om kõõ olnu' midägi' erilist – midägi', mia' pututas hinge ja ühendäs innitsidõ põlviga'.”

lk 3

Kogermani Liis:

„9. ja 10. augustil om üle Setomaa valla Seto Kostipäiv, mia ummi uhkidõ programmõga' om söögifestivali mõõtu.”

lk 9

Setomaa

Hind 2 eurot

Juuli 2025, nr 7 (428)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Valgu Heiki tutvust' vagivahtsõt Jaanikivi raamatut

Timahavatsõl vanal jaanipääväl Miikseh oll' kõrrast mitu väega suurt sündmust. Pühitsedi sisse vahtsõt kõrda tett ja vahtsõ vuudrega Miikse kerik ja Pühä Jaanikivi man tutvust' Valgu Heiki umma kavvakirõtõ ja inne toda pikält uurit Jaanikivi raamatut. Suur tüü sai kaasi vaihhõlõ.

KAUKSI ÜLLE

Heiki kõnõl, õt 1993. aastal sattu tä edimäst kõrda vanal jaanipääväl Miikse kivi mano ja näkk päärättega naisi kivi man andõ jätmäh ja hinnäst ravimah. Tuust pääle tä jäigi käuma ni kiviga seot kombit uurma – nii arhiivest ku vanno inemisi käest.

6. juuli õdagu oll' pääväviir ka valgustamah Jaanikivi ümbrust ni Heiki oll' raamadulavvakõsõ säädnu pühä kivi lähkohe. Jaanuija oll' visat münte ja nuuki' pilisi' vasta.

Rahvast oll' Jaanuija ni kivi mano kogenõnu hulga: nii Heiki ja seto kultuuri sõpru Tartost ku kohalikku rahvast, kinkõlõ Jaanikivi pühädus jo põlvõst põlvõ edesi ant.

Kivi kõrval olõva lavvakõsõ pääle oll' riita pant verevä-valgõ-mustavärnilidse' pakso' raamadu' – 550 lehekülge tiidust, lugusit, joonsusi, pilte. Päälkiri om raamatul „Miikse Jaanikivi ja jaanipäev”. Raamat om eestikeeline ja setokeelitsidõ lugudõga, mia' omma' küll ka eesti kiilde tõlgit.

Siihkotsil ütles kõrraga ar' ka väiko murrõkotusõ – kunst-

nik om nännu vaiva, õt raamat olnu' lissas hüäle sisulõ ka ökapite illoš. Nii om osa pilte trükit vereväga' ja määnegi kiri (mustri) ka viil pääle lastu ni rassõ om pilte kaia'. Mitmõ minutaolisõ, kiä' vanno pilte luubiga uurva', õt egä mustinõ mustri vai muu tiidmise kibõnakõnõ kinni püüdä', omma' tuu pääle kurva'. A tuu om muidogi sooilma raamadukunsti muud ja käekiri. Raamat om illoš ja kõrraligult tett.

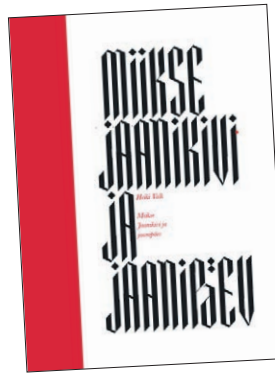
Heiki kõnõli, õt Jaanikivi oll' vanno kirjeldüisi ja pilte pääl hulga suurõmb, a taa kivi oll' pant vahapääl laudasaina ja peräh tagasi tuud, ku laudaeläijele tõvõ' ja hädä' külge tullit'. Parhilla' mi näe, õt tä om vaonu ja sammõldunu. Olõmi arotanu', et piäs sedä pühä kivi ümbrust ja ujaviirt kõrrastama, a Hõrna Aare ütles, õt tulõ laskõ' kivil olla'. Heiki uurmistõst om

vällä tulnu, õt pühä om olnu ka kivitagonõ mägi ja lähkoh om olnu pühhi puid. Parhilla' om alalõ ujah silmi vai jalgu mõskmisõ kommõ' ni kivvi vasta haigidõ kotussidõ hõõrdminõ. Vanal aol jäteti ka sukkõ vai hammit kivile. Inämbuste küll kohopiimä. Jaanipäiv om jo kara-pühä ka olnu.

Huvtava' omma' küläinemisi kõnõld jutustusõ'. Näütes Višnevi Miralda oll' latsõiäh saanu palvõrännü üteh tetä' umast kodoküläst ja tuu jäi väega miilde.

Ma eis' käve edimäst kõrda 1989. aastal üte rahvusvaihõlidsõ seltskunnaga ni mälehtä ka vii pühitsemist ja tuud, õt

kivi pääle oll' jätet andõ ni uja visati rahha.

Peräh olõ käunu õks sõpru vai sugulaisiga vai umastõga ni esiki turistseltskunnadõga ni huvitav om tuu, õt kivi ümbre jätetäs jutu' ni jäiäs vakka.

Vigala Sassiga käve ka kõrra, ku tä perämäst kõrda Setomaal käve, ni timä üteli, õt soo uja vii hädä hindäga üteh, ku ravitsõt viiga sama poolõ päält, koh kivi om. Sääl om kahõs no' voso.

Kivi om olnu innemb ka maausu ja õigõusu võigõlusõ käeh ni peräh usu ja ateismi võigõlusõ käeh. Õigõusu kerik ehif tsässona kivi kõrvalõ, õt

palvõ lännu õks usu tähe alt, nõukogudõ aigu kästi tsässon lahu'. A kogokund om õks pühhä kivvi hoitnu ja mälestüisi edesi andnu.

Kivi mano trehvssi' jaanipäävä aigu ka Boris Vilde ja Leonid Zurov. Nimä' tei' hulga pilte ja sai' pilte pääle ka paabapraasnigu. Vanal jaanipääväl ollõv paaba' juusknu' läbi lõkkõ, nii õt tuki' lintsi'.

Heiki kõnõli pikembält ja varsti nakaš raamatit kinkmä ni mälestüssõnnu ni allakiroitusi raamatilõ luuma. Pagasnik ostõti raamatist pia tühäs.

Raamatut saa telli' Seto Instituudist vai õkva Heiki käest ni pidävät kunagi raamatupuutõ ka joudma.

Om, midä uuri', ja om, midä perrä märki'.

Imeline raamat om sündünü! Aitumma, Valgu Heiki ja tõösõ tegijä'!

Valgu Heiki raamatut esitlemäh.

Remmeli Mari-Anni pildi'

Valgu Heiki autogrammi kirotamah.

Seto leelopäiv: eloh peränd, mia' jää-äi tassa!

28. juunil oll Verskah XVII Seto leelopäiv – leelopido, mia' jälki' näüdäs ar', öt seto leelo eläs, hingäs ja valu kiis edesi. Leelopäiv olõ-õi önnõ kontsert, a om hingelinõ kokkosaaminõ, koh leelo, tands, süük, näpotüü ja kogokund omma' umavaihhol läbisegi, kõik om üts.

PLOOMI ANETE

Päiv naas pääle kell 13 Verska Talomuusiumi man rongkaugiga'. Kõik olli' hüameelelitsõ, lauluheli helisi üle külä ja pilisi' uhkõ rõiva' ni herksä' värmi'. Lavapääle jõudõh alostõdi Seto hünni laulmisõga', peräst naas esineminõ, koh õgaüts kand seto kultuuri umanaolist vaimu.

Lavapääl käve 17 leelokoori, üts tandsurühm ja pillimiis: Kullakõsõ, Helmine, latsi leelopark Mõtsatsirk, Ilolang, Kuldatsäuk, Liinatšuraq, Ilotsõõr, Helmekaal, Seto Latsi Kuul Talinah, Velõ-mehe', naisrahvataandsurühm Lustiline, Mokornulga leelokoor, Väike Hellero, Madara', vabariigi pillimiis Valgu Toomas, Lummo Kati leelopark, Maratsäuk, Öiõ Seto' ja Verska Naase'.

Erilitsõs tekk päävä tuu, öt oll ka' üts vahtsõnõ leelokuur, koh oll nätä' nuuri ja latsi. Näütusest Maratsäuk, kinkõ jaost leelopäiv oll kolmas avalik esineminõ.

Parhilla' om leelokoorig Maratsäuk Maria Grünberg, Katarina-Lee Saarekivi, Triinu-Liis Tarros, Sädeli Sarv, Päikeriin Salm, Silvia Kiigemägi ja Brett Hiio. Maratsäuga koori laulja Grünbergi Maria kõnõl,

kuvvamuudu näide koorikõnõ sündü: „Ku Tarrosõ Triinu-Liisu jaapanlaisist tutva' tulli' Talinahe, sis mi tahtsõ näile umma kultuuri näüädä'. Mi tulli kokko laulma ja tuust kasvigi' vällä vahtsõnõ leelokuur.“

Koori päämane huvi om vana' arhiivilaulu'. Otstas midägi', koh lauluheli om tõistmuudu, muidõ laulõtas kõikaig ütte ja samma hellü. „Mi taha löüda' vanna ja huvtavva,“ seletäs Grünberg.

Öt tands ja laul nuuri huvtas, om nätä' kasvai tandsu-pargih Lustiline, koh tands ka Linnus Anni: „Ma olõ kõõ uma elo leelopääväl kaunu – tuu om nigu kohustus, a samal aol mitte vastamiilt.“

Küüsümüse pääle, öt kas võisi' olla' inäbä nuuri tandsmah ja leelotamah, ütäl tä ausalt: „Kindlahe. Ku koolih olõs tandsminõ vai leelotaminõ kohustuslik, sis tuuga' noorõ'

Leelopäiv nakaš pääle Seto hünniga.

Virro Kersti pilt

harinõsi'. Poiskõsõ' tundva' suurõbat hirmu, öt näid naatas tsuskma. Meil tulõ sääne mõtlõminõ ar' kaota' – tuu olõ-õi önnõ tüdrukõisi asi.“

Pääle muusiga ja tandsu pakuti leelopääväl ka' hulga ja huvtavvi süüke – piirakist kooni' lämmä söögini', juukõst olõs tandsminõ vai leelotaminõ kohustuslik, sis tuuga' noorõ'

ehte' ja rõiva' löüdse' hindäle vahtsõ' kodo'. Umatett kraamiga' olli' vällä ka' Setomaa kuulõ minifirma'. Noorilõ oll ant võimalus hinnäst proomilõ panda' suurõl üritusel.

Kell 17 astõ lava pääle armastõt ansambli Zetod, kiä' lasõ-õs kinkõlgi' niisamata saista'. Rahvas tandsõ, laul ja elli kõõlõ üteh, nii ku tahasi-i, öt päiv

kunagi' läbi saasi'. Tuu oll ku suur üte perre pido, koh kõik tundva', öt nä omma' oodõt.

XVII Seto leelopäiv näüdäs, öt leelo olõ-õi minnevaig, a hoops, öt tuu om eloh, hingäs ja om arõnõv jago seto kultuurist. Nii nuuri vahtsõ' alustusõ' ku vanõbidõ kuurõ pühendümis andva' tuu, öt laulutradit-

sioon hää-õi. Ja ku kõrd kolmõ aestaga takast saias Verskah kokko, öt kuuh laulta', tandsi' ja hüvvämiilt tunda', sis tiid õgaüts – leelopäiv olõ-õi prostalt pido, a om kõüdis juuriga' ja tõõnõtõõsõga'. Leelo koolõ-õi vällä – tä võtt vahtsit vormõ ja laul edesi.

Tõlknü' Sarvõ Öiõ

Setomaa kuulõ oppaja' löüse' oppamisõ ja opmisõ kotusõ' Setomaa Muusiumidõh

18. juunil oll Setomaa Muusiumidõh mõttõrikas päiv. Kõigi kuulõ oppaja' sai' tutvast Setomaa muusiumidõga'. Päävä mõtõh oll näüädä', kuvvamuudu saat väläpuul klassitarrõ oppi' ja kuis opitavva kokko säädä' eloga' ja soonulga kultuuriga'.

Kuuhtüü mõtõh naas hüürdummä jo keväjätse aol, ku kooli direktor ja oppo- ja kogokunnajuhi' sai' kokko Verska Talomuusiumih muusiumitütäjidõga'. Ütehkuuh löüti, öt oppajilõ võisi' paku' inäbä tiidmisi ja asalikõ oppusi tuust, öt midä üts vai tõõnõ muusium pakk ja mäntsit võimaluisi opmistõ jaost saa mano luvva'.

Päiv naas pääle Obinita muusiumist, edesi minti Saatsehe. Sääl sai' oppaja' kõrdapiteh kaia' muusiumi maja kraami seeh ja ka' vällä. Pallõsidõ jaost oll soo kauk edimäne kõrd Saatse muusiumi, a ka' kogõnuba' panni' tähele, öt ku pallõ om viimädse aestaga

joosul tõistsagamatsõst säet. Ütitselt arvati, öt muusium olõ-õi kõikaig ütesagamano, muusiumikraami säetäs ümber.

Edesi minti Verskahe, koh oppajilõ tutvustõdi muusiumi aktiivtegevüisi, nuu' olli' huvtava' ja mõtõh liiku kuuhtüü pääle. Ütine jalotuskauk müüda Põhalaagri ratu tõi vahtsit kaemisnulkki. Päävä viimäne kauk oll Verska Külästuskeskuse sõhe – Kindral Reegi Majja, koh pääle maja tutvustust näüdäs Seto Instituudi direktor Raudoja Ahto raamadukoko, koh om hulga raamatit nii oppajilõ ku ka' opilaisilõ. Tähtsä jago pääväst oll ka' olnust vastussidõ ja mõttidõ kogominõ. Kõigih muusiumidõh sai' oppaja' jaka' ummi mõttit ja nuu' kõik kogoti ütte dokumenti, tuuga' luudi alos sisukalõ ja pikaaolitsõlõ kuuhtüüle Setomaa kuulõ ja muusiumidõ vaihol.

„Soo om alustus – pallõlu-pav alustus mi kuuhtüüle,“ ütli ütidselt päävä lõpuh.

SEIM ANNELI

Uibolehe Urmo ülembsootska aastak

Uibolehe Urmo om kandnu' ülembsootska avvu pia aasta jago. Kaemi veido edesi ja tagasi.

Mäntse' olli' edimädse' ettevõtmisõ?

No' viil om mullõ kohalõ joudnu', õt midä tähendäs olla' Setomaa ülembsootska. Tuu kõik om pallõ suurõp ja tähtsäp, ku ma mõistsõ mõtõlda'. Ülembsootska tähendus om õga päävä ja kuuga' kasunu', tuu olõ-õi midägi' tseremoniaalsõlt, a om ülembsootskana eläminõ. Õga päiv, õga tunn om mul seeh tuu tunnõh ja tunnõh kasus.

Ku ma minevääastaga 3. augustil sai sootskast, sis mul juhtu säänestmuudu, õt järgmätsel pääväl oll vaia sõita' Saarõmaalõ. Sääl rahvas jo tiidse ja minnu võõdoti vasta ku ülembsootskat. Mu edimäne riigivisiit ollegi' Saarõmaalõ sõrulaishi manõ. Oll plaanhi ka' saia' kokko Torgu kuninga Kristjaniga', a mi sai kokko ildaba.

Kõikaig om olnu' hulga tegemisi. Kostipäävä aol sai ülembsootskana kautus söögikotussih ja olla' rahvas. Ma sai olla' ka' ummi hüvvi sõpru man Harrõoro taloh leti takah. Sääl sis tei müügitiitüüd, a päämätselt tutvusti Seto Kuningriiki. Nii hulga pilte, ku tuul pääväl, ma olõ-õi inne õga peräst tennü'. Inõmisõ' tahtsõ' pildistä' ja küüssü' õgasagamatsi küüsumüisi.

Järgmäne suurõp kauminõ oll Eesti Vabariigi vastavõtt Roosiaiah. Sääl oll ka' üts edimätsi kaumisi ja rahvaga kokkosaaminõ. Oll väiga' illos ja tähenduslik pühä pidäminõ.

Kuis Setomaa kuulõl lätt?

Avaaktusõl sai' kõik Setomaa kooli' edimäist kõrda kokko. Sääl oll pidolik Setomaa kooli ja gümnaasiumi avaminõ. Parhilla' om nelli tegevüskotust – Verska, Miktämäe, Meremäe ja Obinitza. Obinitza kooli kaumasaaminõ om olnu' mu süämeasi. Ma olõ pruumnu' nii pallõ avita', ku mõista ja saa. Ma usu, õt säntse' kogokundligu' ettevõtmisõ' kasvatasõ' kultuuri ja haridust.

Ülembsootska Uibolehe Urmo.

Sundelli Harri pilt

Mitu kõrda tull seto rõiva' puu päält võtta' ja sälgä aia'?

Kõgõ mõnusal kokkosaa-misõ lainõh oll joulu, aastagavaeldusõ ja talsipühhi aig. Timmo Margusõ ello kutsut seto rahva ja ülembsootska tenokaugi' ministridõ, partneridõ, sõpru ja üli-kuulõ manõ. Tuu om olnu' tähenduslik täämbätseh mõttõh. Seto' mõistva' olla' tenoligu' ummi sõpru vasta ja hoita' hinnäst pildih. Tõistpiteh oll tšuut ka' Setomaa turundusõ üritüs. Vastavõtmisi oll kokki' 30, kõik olli' väiga' ilosa'. Setokõisist peetäs luku, kutstas sisse ja kostitõdas. Oll sääne tundminõ, õt seto rahva tähtsüs om Ees-tih kasunu'. Vabariigi tähistäminõ veebruarih oll illos ja hüä.

Mäntsil sündmüisil esindit Seto Kuningriiki?

Üts miildejäävabit päivi oll president Arnold Rüütli puhtõ'. Setokõisil oll nii kultuurilitsõlt ku ka' tseremoniaalsõlt tähtsä osa täütä'. Sarvõ Õiõl pallõldi kuuljaikku laulta' ja tuuga' ar' saata' president viimädsele tiile. Kuningriigi esindüs oll nii ku kõik tööõsõ' riigijuhi' edimätsih rituh istmah.

Määndse' kohtumisõ' muudi' midägi' Sino vai Setomaa jaost?

Kõgõ inäbä mõõt ja miildejäävä kauk oll dalai-laama manõ. Tä om olnu' aoluu suur inõminõ, kinkõ tarkusõst om vaia oppi'. Timä tarkus eläs edesi aastasatu. Kõik tuu, midä tiibetläse' omma' pidänu' läbi elämä ja mäntsido raskuisiga' hindä kultuuri edesi andnu', tuu om imehtämisväärne. Näil om ka' uma kiil, kultuur, tandsu'. Oll pallõ ar' tundmist. Meil om hulga ütist. Kokkosaa-minõ dalai-laama hindäga', kiä' tähist umma 90. aastaga juubõlit, tuu oll mu elo kõgõ tähtsäp päiv. Tiibeti rahvalt saa üle võtta' tuud, õt saa-ai liisnalt pallõ nõuda', a liisnalt lepjä ka' tohi-i olla'. Ku olõt liisnalt lepjä päälesurumisõh, sis vaot ja vaot. Tulõ olla' julgõ vastalinõ, kultuur kasu-üi eishindäst, piat olõma toetõt ja kandva usk.

Mäntse' olli' Su jaost soo aastaga tippsündmüisõ' Setomaa arõnguh?

Ma olõ kõgõ uhkõp haridusõ üle. Haridus olõ-õi õnnõ Setomaa jaost tähtsä, tuu om tõisigi' kotussidõ jaost iihkujost, kuvvamuudu asju aia', arota', planiiri' ja otsusta'. Kõik tuu, mia kuulõ ja haridusasutisiga' maal tetäs, tege mullõ murõht. Sünnüse' kuulõ kinnipandmisõ otsusõ', õt olõ-õi rahha kuulõ pidämisõ jaost. Mi pia olõma tiinäütäjä' tuuh, õt kooli' pia-ai olõma suurõ, võiva' olla' väiko', a kooli' piat olõma olõmah sääil, koh om inõmisi. Mi kuulõ süsteemi piat tutvustamma ministeeriumidõlõ ja riigi valtsõjido. Mi pia olõma uhkõ', õt meil om sääne kultuur, minkõ külge saat haridusõ ehitä'. Ku haridus edenes, sis ma saa üldä', õt hindäsjääminõ om tuu, mia' kasus ja kindlas jääs. Mõtlõ-

misõ kotus om, õt Setomaal om kokki' 3000 inõmist, üle ilma lajah om näid kümme kõrda inäbä. Mi piäs planiirmä, õt kultuur ja haridus jovvasi' ka' kavvõbah elävidõ setokõishi manõ. Seto latsi kooli' ja leelokoori' piäs olõma suurõba toetusõ saaja', õt nä saasi' edenedä'.

Kas kandideerit ülembsootskas ka' šool kõrral Saatse Kuningriigipääväl?

Mul oll inne mõtõh ja tiidminõ, õt üte aastaga olõ valms panustamma ja võtma kohustusõ kanda'. Üle aastaga olla' olõ-õi joudu. Aastaga joosul om olnu' hulga tegemisi ja pallõ vastutust. Pereh taht ka' aigu. Aastak om tävveste mõistlik. Ku ülembsootskast olõmisõst saasi' tetä' aamõdi, nii õt leib tulõs lavva pääle ja pia-ai hinnast katski tõmbamma, sis olõs tõõnõ asi. Saatse Kuningriigipääväl ma paku otsa lää-äi, anna tõisilõ võimalusõ tuuh aamõdih olla' ja tuud kanda'. Vaest kunagi' tööõl kõrral.

Minnu om aastaga joosul saatnu' mõtõh, õt kultuurijuuri sügävis om siih pallõ suurõp ku edimält paistus. Tõisil om, midä setokõisilt oppi', õt kuis targalt ellä'. Mi saa-ai kõikaig uuta' ja luuta', õt ilm mi ümbre kasus ja raha puu otsast tulõ. Mi pia eis' nakkamma mõistma vähäbäga' kõrda saama. Targa elämisõ kõrra tutvustaminõ piäs olõma pallõ laep, mitte õnnõ eestläisi jaost, a ka' õuruuplaisi jaost. Oppõkauk Setomaalõ, kuvvamuudu veitüga' kõrda saia', kuis jumala puult ant ressurssõ kasuta', kuis hoita' luudust ja keskkunda. Kokko hoita' nii ressursi mõttõh ku ka' inõmisi mõttõh. Meil om olnu' säntsit aigu, koh õgaüts om pidänu' hoitma hindä tegemisi. Ma taha üldä', õt õga tegevüs ommõgi' tähtsä. A ütine om õks kuuh. Mi pia-ai pelgämmä, õt mi kuvvagimuudu häõ. Ma arva, õt meil om potentsiaali kasuda' ja olla' ka' tõisilõ tsihi- ja tiinäütäjä. Ma soovi kõigilõ, õt mi ususi' hindä rahva tugõvuistõ, ja ku olõt uhkõ, sis uhkus paistus. Sääne uhkus aja-ai upakillõ, a hoops nõst meid.

Küüsse **KAUKSI ÜLLE**

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Vana jaanipäiv Miikse kerkoh

PLOOMI ANETE

7. juunil peeti Miikse kerkoh Setomaa vanna jaanipäivä – traditsioonilist pühhã, minkõ pidäminõ ühendäs kohalikkõ sügävil usulisõl ja kultuurilisõl tasandil.

Päiv naas vii pühitsemisõga', edesi läts traditsioonilnõ jumalateenstüs. Teenstüst vei läbi uma kerigu preestri Piitre üteh piiskopi ja mitmõ tööõs preestriga'. Ütidsele ristiti ka' kerigu kõrväl läteh.

Šool aastagal remonditi Miikse kerik. Pidoligult pühit-

sedi kerigumaja, minkõ renoviirmisõl kasutõdi seto kirju. Kerigu vällänägeminõ om tekütänü' kogokunnah mitmit arvami- mōnõlõ miildüs vahtsõnõ vällänägeminõ, tööõs' pidävä' tuud veidebä traditsioonilisõst, võrrõldõh tüüpi-litsõ õigõusu arhitektuuriga'.

Peräst teenstüst minti umat-sidõ haudu pääle kotost üteh võõdot sõõgikraamiga'. Oll armas nätä', õt piaaigu õga havva pääl olti, tulõtõdi miilde kadonuid, kõnõldi näidega' ja jaati süüki.

Kõnõldi tutvidoaga', naar ja mälestüse' lei' lämmä ja ütte-

hoitva tundõ – nii ku õgal aastagal.

Vana jaanipäiv olõ-õi õnnõ kerigu pühä, a om ka' isiklik ja perre traditsioon. Mitmõ', nii ku maki', om latsõiäst pääle vanaimmi käeperäh tuud päivä pidänu'. Kuki' mi perrel omma' Miikseh kavvõba' sugulasõ', om pühä mu jaost sügävalt tähtsä. Miikse keriguh om kõõ olnu' midägi' erilist – midägi', mia' pututas hinge ja ühendäs innit-sidõ põlviga'.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Miikse kerigu avaminõ.

Ploomi Anete pilt

Leelokandja ESTO 2025

Välisministeeriumi andmidõ perrä eläs õga viies eestläne vällamaal. Võisi' eiski' üldä', õt suurõp jago seto rahvast om lannü' elämä vähõpoolõ aoluu- list Setomaad. Leelokoorih Leelokandja omma' seto' vai näide perrätulija', kiä' eläse' Talinah vai Haõomaal. Ku mi hingeh om suur igätsüs Seto- maa latsõiakotussidõ ja vana- vanõbidõ perändi perrä, sis mi või õnnõ ette kujota', midä tundsõ' sõa iist vällamaalõ pagõ- hõnu' eestläse'. Oll tävveste loomuperäne, õt keele ja kul- tuuri alalõhoitumisõ jaost naati kõrraldamma üleilmalisi eest- läisi kokkokorjumisi, ESTOsit. Edimäne ESTO oll 1972. aasta- gal Torontoh. Säntsit üleilma eestläisi kokkosaamisi om kõr- raldõt nelä aestaga takast eri- nevidõl mandridõl. Järekor- ranumbritl 13. ESTO 2025 oll Stockholmih. Sääl astõ Setomaa saadiguna üles ka' mi väigokõnõ leelokoorikõnõ Leelokandja.

26. juunil tutvust Leelokandja seto leelot ja tandsa Skanse- nih, mia om üts üleilma vanõ- bit vabaõhumuusiumõ. Kaejido siäh oll hulga vällamaal elävit eestläisi, a oll ka' nuid, kiä' olli' tulnu' muusiumi ja juhtu' eest- läisi kokkosaamisõlõ. Näile sai seletä' pikebält, koh om Seto- maa, mille meil omma' rinnah suurõ' sõlõ' ja säläh umma- muudu rõiva'. Näpotüülaado jaost oll meil kaemisõst üteh vöödõt näpotüükraami. Seto näpotüüst kaeti inäbä värmi- litsõ seto piloga' ilostõt kraami ja uhkidõ tuttõga' pilonõg- laga' ja lavvakidõga' tett võid ja mälestüsaakõisi. Sollideni lava, koh ilolitsõ üttekuuluvus- tunnõht vällä tuuva avakont- serdiga' „Ajaaknõ“ hõigati ESTO 2025 vällä, oll mitmõh mõttõh märgilinõ. Sääl oll olnu' ka' edimäne Eesti laulupido Rootsih 1948 ja 1925. aestagal vai täpsebält saa aestaga iist käve' samah kotusõh eesti rah- vatandsu iistvidäjä', mia andki' mõttö luvva' tandsupidodõ tra- ditsioon ka' Eestih.

Stockholmi Eesti Majja käävä' eestläse' kokko. Ava- päävä õdagu oll Eesti Maja

Salakõrtsih esinemäh Peter- buri eestläisi folklooriansambli Neevo ja leelokuur Leelo- kandja (Heliste Leida, Een- järv Airis, Ahven Marika, Kär- ner Ülle, Nurmeots-Oras Mar- git, Rebane Triinu, Paltser Ilo). Meil olli' külälisesinejist üteh noorõ' karmoskamängjä' sõsar- veli Paloka Pilleriin ja Gerd, kinkõ ütehhaardva pillimäng kuts rahvast tandsma. Ku mi ütli päältkaejilõ, õt nä võiva' miika' üteh laulta', sis oll suur üllätüs, õt saalitäüs rahvast laul suurõ hüämeelega' miika' ja tsõõrimängu tull nii hulga inõmisi, õt nä maha-as vabalt liikumma. Leigaridõ iistvidämi- sõl läts pillimäng ja tands Eesti Maja seeh ja väläh viil ildaõda- guni' vällä.

Peräst liiku ESTO Eestimaalõ ja pidustusõ' lätsi' edesi Nar- vah ja Talinah. 29. juunil anti Leelokandjilõ avvustav üles- annõh tervütä' leeloga' Narva Hermannini linnusõ värehti pääl Eesti tandsu- ja laulupido tuld. Tuu jaost sääd Heliste Leida ritta kõlbulitsõ' sõna'. Tuu- lidsõ ja tormitsõ ilma iist lin- nusõ seeh lava pääl sai pääle naada' laulupidodõ ja esä- maalist vaimu kandva kont- sert. Õdagutsõ' esinejä' Naised Kõõgis ja Zetod juhadi' sisse Leelokandja leelohelü'. Täpselt peräst mi esinemist sai' ida- tuulõ' võimust ja touksi' vihma- pilve' mi kottalõ. A nii ku' läbi saanu' laulupeo näütelgi', sis ütski' ilma vikur saa-ai keeltä' kokko tulnu' inõmisi, kiä' hin- dasõ' eestlust, soo väiko kul- tuuriroomi keelekeisi ja umma- muudu olõki kultuurikibõnit. Ma looda, õt viimätsidõ nädä- lidõ eisuma-olõmisõ tunnõh tege tugõvabast kogokundõ nii Eestih ku Setomaal ja and joudu õgaütel hoita' umma kiilt ja kultuuri õgapäävätselt.

Leelokandja liikmõ' ten- näse' Eesti Kultuurkapitali, kõõ avtavva Olgert Orast ja mitmit hüvvi sõpru. Teno teeke mi sai esindä' Setomaad kotost kav- võndõh Stockholmih ja Narvah.

KÄRNERI ÜLLE

Tõlknu' Sarvõ Õio

Leelokandja Narvah.

Eräkogo pilt

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,

tel 5656 9079, e-post: kauksiyulle@gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Järvelilli Rein,

tel 504 6423, e-post: rein.jarvelill@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õio

Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Alumäe Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela,

Matvei Arvi, Sarvõ Õio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike,

Jüriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyulle@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: rein.jarvelill@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Hainategu Obinitsa majandih.

Obinitsa muuseumi abikogo pilt

Kriimsilmä ütesä ammetit

4. Sovhoosi põllu'. 80ndidõ tööõ puul

ÕJAMETSA LEA

Koolilõ saadi söögikardohka' kohalikust majandist. Mis hinna iist, ma ei tiia', a meid, koolilatsi, aeti sügüse sovhoosi põldõlõ kardohkit korjama nädälist, vaest rohkõmpki. Tuu iist masti ka tükü tassu vaka päält.

Hummogidõ varra ollimi kohal. Pikä' põllu', ar lõi- gadu varsiga kardohkavirkse'. Nuu' aeti rootormassinaga üle mitmõkümnne virkse takast val- lalõ. Koolilatsi' säeti paariviisi mitmõkümnneestristõ vai- hidõga ria pääle. Kardohka- korvi' vai pangi' olli' kätte jagatu, kiä midä sai. Korvi oll' paremp kofada', muda pudõsi traatõ vaihõlt vällä. Pangi tükkü muda põhja korjuma ja sis pidi puhastama, mis nii lihtsa õs olõki'. Savinõ maa tekk pangi rassõst, ku likõmp ilm oll'. Puust kardohkavaka' visati ka mee- le kõrvalõ, kohe pidi sis kofadu kardohka' valama.

Vallalõajaja nakaš järjest sõitma. Koon' tä jal tull', pidi uma maa joudma katõkeske tühäst kofada'. Rahvast oll' põllul pallõ, mitu vallalõajajat kah. Mõnõ' traktoristi' mõistsõ' nii ilosahe aia', õt hõlpsa oll' kofada'. Tõõsõl võidsõ' jal kardohka' puul maa ala jäää'. Sis läts kavvõmba aigu korja- misõga. Ku rutuga sõitõh jal veiga kavvõndõhe lakja pesõ kardohka', oll' ka rohkõmp juuskmist, õt nä kõik kokko kofada'. Brigadiir jalot põldu pite ja togisi maa seest kardoh- kit vällä, ku koh näkk. Sis noo- miti, õt piat kõrraligumbalt korjama. Ku plats sai puhtast ja vallalõajajat viil õs tulõ', sai tõistõga hõiku', nalja tetä', muasõta mängi'.

Ku vaka' täüs naksi' saama, tulli' traktoriga „vidäja“'. Vaka' valõti kårro tühäst, õga täüs vaka iist sai üte papist talongi, mink pääl oll' kontori amõt- nigu allkiri. Nuu' talongi' lunas- tõdi kontoriha raha vasta vällä. Ku trehvisi saagirikka kotusõ pääle, sai rohkõmp tüüd, a ka rohkõmp rahha.

Ütsalati teimi kambaga õks tulõ üles, ku koh võssu juhtu lähkoh olõma. Kes aga veidõ aigu sai, tõi hako võpsikust mano. Ku jo hütsi ala tuhka tull', tõuksimi kardohkit sinnä' küdsämä. Kotost oll' üteh vöö- dõt võidu ja suula. Küll olli' maitstva' nuu' tultsidõ hütsi all küdsänü kardohka'. Suu' olli' süümisõst kõrvuni hüdsesus- taga kuuu.

Keväja saimi kävvu' ka mõnõ' kõrra' kartulihoidlah sor- tiirmisõl. Tuu oll' sääne tüü, mink man pidi tüüle pandma mitu oskust kõrraga. Pidi reh- kendämä õigõt mõõtu, kont- rolma kvaliteeti ja tuu kõõ man viil kiirust arõndama. Siimne- kardohka' pidi eräle korjama ja määnü' ka vällä sortma. Sis muu jäi loomasõõdäst. Ma oll' kartulisortmist kotoh jo tennü. Kotoh tull' mõnikõrd sügüse sorti' viil nelja jakko: neläsentimeetrinõ siimnest; illoš suur söögist ni müügist Leningraadi; määnü' vällä ja tsillõkõsõ', lahenu', hiiglasõ' ni ilodu' eläjasõõdäst. Algusõh saa-i tuust suurusõst sukundki arvu. Oll' õks tikutops abis, sai niimuudu suurusõst silmäga hin- nada'. Ku jo veiga ruttu naksi' kää' käümä, juhtu tuudki, õt läts segi. Viski määnü hoopis ilo- sidõ mano. No sis oll' väikene naarahus, väikene parandus ja sortminõ läts muudku edesi.

Ütskõrd saadõti meid koo- liga linapõllu pääle. Ma ei saa

siiämaani arvu, kuis tuu võima- lik oll'. Linakasvatus õs olõ' sis inämp mooduh. A põllu pääl mi olli. Lina' olli' maaha, vaalu niidetü. Korssimi linnu vihku, kääni piotävve kõrsiga sõlmõ pääle ja veimi hakki. Mäledä, õt opati sagõhõhe, kiäki õs olõ' inne tuud tüüd tennü, keerulinõ oll' arvu saia', kuis hõstõ saa.

Majandih sai ka suvõl tüül kävvü'. Nimetedi TPL. Tuu oll' sis tüü- ja puhkõlaagri. Õks hüä huvitav, mäledä, õt ütsalati oll' määnestki uutmist. Kas õs olõ' brigadiir viil tulnu, vai õs olõ' tüüriistakuuri võtmit. Vai oodõti bussi takah, mis oll' remonti kõrrast viidü. Tuu uut- misõ aigu sai sis sovhoosi kon- tori moro pääl takahajamist mängitüs, kiusõldus.

Oll' üts lugu nõgõssidõga. Poisi' lõüdsõ' kontori takast nõgõssit, naksi' nuidõga hum- mogidõ tütrikkõ takah ajama. Ku iist ar pagõsit, sait õks lehti otsõga veidõ pihta, tuu jo kõr- baš ullimuudu. Takastjäre ka viil mitu päivä halut. Ma õs jovva' ütskõrd inämp joosta', seeh nakaš pistmä, jäi saisma. Nii ku kiä nõgõssõga rehäs, libisi' nõgõsõlehe' tagomitsõ poolõga vasta kätt vai jalgu, tuu õs kõrbagi' nii veiga. Sis ma õs pakõki' inämp. Peti, õt ma ei pelgä'. Ja õs saaki' inämp kuigivõrd kõrbada', ni nä kai', õt tõtõstõ ei pelgä' ja jäti' minnu rahulõ. Noh, pääle mängu ja takahajamisi pidi õks tüüd ka tegemä.

Mõnikõrd aeti puid riita ladoma. Tuu oll' rassõ, sälä pääle veiga nakaš. Mõnikõrd sai hainapallõ säetüs. Kas sis kuurma pääl pallmisõ aigu, ku palli' satasõ' palljamassi- nalt Saranda käro pääle. Vai sis

küüni all, sääli pidi näid sirgõhe ütstõõsõ pääle laatma. Korgõlt pidi küünü täüs saama, sis olli' meil tüü käiguh õkva ku trepi' lae ala.

Sagõhõhe aeti meid kaali- põldõ kõplama. Oi, nii terävit kõplit olõ-i ma peräst inämp nännü! Õgal hummogul olli' kõpla' üle teritedü. Kõplit oll' esisugumatsi. Suurõ põllu pääl läts tüü lehtkõplaga kõõ rutõmba edesi. Kõplaminõ väsüt veiga ar'. Tuud õs saa' tetä' nii ku tõisi tõid, õt vahetat asendit vai nii. Muudku kõplat üttemuudu. Jala' olli' väsünü', sãlg oll' vallus, kää' olli' villih ja kaal kangõ. Kuuma päävä kãeh nakaš viil pää ka haltama.

Kaali ria' olli' jagatu kõigi vahel ar' ja mõõdõtu maatükü' kätte. Tuu pidi kõik umbrohost puhtast tegemä. Mõni õs jovva' kuuma pääväga, tuu käve õda- gidõ. Tuud jagatu tükkü jakku rohkõmp ku nädälist. Nii veiga jo oodi lõppu, kuna tulõ. No õks ette antu põllutükü lõppu. Vahepääl oll' küll tunnõh, õt inne tulõ hindäl lõpp ar pääle. A otsa sai ka tuu tüü. Miildümä olõ-i kõplaminõ mullõ naanu. Tuu om ku tuim järgepanu päie otsast ragominõ.

Kuuma pääväga olti nõuh meid lõuna aigu ujoma viimä järve mano, oll' kosutav. Tuu TPL-i tüü ollgi sääne nii ku katõ poolõga. Üteltpuult rassõ, tõõsõltpuult veiga lõpus. Õga aastaga peeti ka viil lõpõta- misõ pito. Sovhoosih tüüpävä' haõodi' kannatlikkust. Ku ollgi jo ikäv ni tülpinü olla', tull' õks edesi tetä', koon' tüüpävä lõpuni. Tüü vahel nalätegeminiõ avit miilt hoita' ja vasta pitä'. Ku mõtlõ tüükotussidõ pääle, mis mul omma' olnu', om ker- gemp olnu tüütä' sääli, koh om nalalitsi inemisi kollektiivih.

Obinitsas pandi nurgakivi aiasaaduste väärindamiskeskusele

8. juulil asetati Setomaa valla Obinitsa tööstusalal nurgakivi Lõuna-Eesti aiasaaduste väärindamiskeskusele. Rajatav keskus hakkab pakkuma piirkonna tootjatele võimalusi oma aiakultuuride töötlemiseks, säilitamiseks ja turustamiseks. Keskus valmib täismahus 2026. aasta kevadel.

STEN MAHOV

Võrumaa Arenduskeskus

„Setomaal on kombeks paigutada nurgakivi kirdenurka – see on püha paik,“ sõnas Aiasaaduste Väärindamiskeskus OÜ juht Margus Timmo.

Tema sõnul on rõõm panna nurgakivi hoonele, mis ei ole vaid füüsiline rajatis, vaid märgiline versta-post kogu piirkonnale. „Võru maakond on loonud tugeva vundamendi selleks, et saaksime hakata koole ja lasteade varustama kohaliku toorainega. Samuti loob keskus tootjatele reaalsed võimalused oma aiasaaduste väärindamiseks ja turule toomiseks,“ lisas Timmo.

SA Võrumaa Arenduskeskuse juhatusel liikme Tiit Tootsi sõnul sai väärindamiskeskuse loomise idee alguse just mahe-temaatikast, millega Võru maakond 2020. aasta septembris jõudsamalt tegelema hakkas. Siis sõlmiti ka kõigi kohalike omavalitsuste vahel maakondlik mahekokkulepe.

„Eesmärk oli 2024. aasta lõpuks pakkuda vähemalt 20 protsendi ulatuses mahetoorainet meie haridusasutustes. Oleme selle tänaseks täitnud,“ tõdes Toots.

Lõuna-Eesti aiasaaduste väärindamiskeskusele nurgakivi

panek on loogiline jätk Võru maakonna mahetoidu suunalisele arendustegevusele.

Tervitussõnad lausuvad ka Setomaa vallavanem Raul Kudre, Eesti taristuminister Kuldar Leis ning Tartu Ehitus AS ehitusjuht Indrek Kann.

Esimesed ruumid valmivad juba sügisel

Valmivas keskus saab töödelda marju ja õunu mahla-deks, püreedeks ja kuivatisteks. Samuti on ette nähtud köögiviljade ja kartuli väärindamine. Hoonesse tulevad kaasaegsed laoruumid ja säilituskambrid – sealhulgas jahutus- ja sügavkülmamaruumid –, mis võimaldavad toorainet hoida vastavalt selle iseloomule ja vajadusele. Ehitustööd teostab Tartu Ehitus AS. Esimesed ruumid, mis võimaldavad aiasaaduste vastuvõttu ja esmaseid hoiustamistingimusi, peavad valmima juba 2025. aasta oktoobriks. Täismahus valmib keskus 2026. aasta mais.

Obinitsa tööstusalale rajatava väärindamiskeskuse maksumus on ligikaudu 3,2 miljonit eurot. Sellest 2,5 miljonit kulub hoonete ja rajatiste ehitusele, ligikaudu 0,5 miljonit seadmetele ning ülejäänud 0,2 miljonit projekteerimisele ja muudele kuludele.

Ajakapli väärinduskeskuse nurgakivisse asetati ülembootska Uibolehe Urmo.

Foto: Rein Järvelill

Väärindamiskeskuse esmane eesmärk on tagada kohalike omavalitsuste hallatavate asutuste (lasteasutused, hooldekodud) varustamine toidu valmistamiseks vajaliku kva-

liteetse toorainega vajalikus tööstusastmes ning suurendada seejuures mahetooraine osakaalu.

Lõuna-Eesti aiasaaduste väärindamiskeskus valmib

SA Võrumaa Arenduskeskuse eestvedamisel projekti „Lõuna-Eesti aiasaaduste väärindamiskeskuse arendamine“ raames. Partneritena loovad kaasa OÜ Aiasaaduste Väärin-

damiskeskus, Setomaa Vallavalitsus ja Võrumaa Talupidajate Liit. Projekti rahastatakse meetmetest „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond“.

Setomaa valla kaunid kodud

ERIKA JOONAS

Kauni kodu konkursi komisjoni esimees

Kauni kodu ringsõit algas tänavu vihmasel ilmaga, vihma oli kallanud isegi liiga palju ja kõrge veeseis oli nii mõneski kaunis kodus silmaga näha ja jalaga tunda.

Põliskodude, suvekodude ja talude kategoorias valiti tänavu kauneimaks kunstnike Signe ja Meelis Kriguli Mällokivi talu Miku külas. Mällokivis elatakse loodusega kooskõlas. Mitmekeisise aia on võimaldanud luua maastik ja Piusa jõgi. Jõeäärsest varjulisest alast aia ülemistesse kohtadesse kõndides oli tunda liivatee lõhna, padjandite peale astumata polegi aias liikumine võimalik. Liigirikkas aias leidis lopsakaid hostasid ja pojengide kollektsioon, seal viibides tekkis mõnus äraolemise tunne.

Äramärkimist väärib ka teise

Kauni kodu aiailu.

Foto: Erika Joonas

koha punktid kogunud Anneli ja Volli Kljužini kodu Allika tn 9a Värskas alevikus. Kunagi tulekahjus hävinud maja asemele on uued omanikud rajanud pilkupüüdvat kodu, mille leiab Värskas sadamast mööda kalda-

promenaadi jalutades. Nii ehitised kui ka aed on rajatud oma kätega ja hästi läbi mõeldes.

Ühiskondlike objektide kategoorias kogus enim punkte Kuskina küla Spordi- ja Vabaajakeskus. Endisest võsatukast on

saanud tõeline kaunitar. Avaral territooriumil paiknevad kõikvõimalikud sportmängude väljakud, mis vahelduvad saunade, klämpide ja puhkealadega. Rajatud on kaunis tiik ning istutusala. Keskus pakub rõõmu erinevatele seltskondadele kõikvõimalike sündmuste läbiviimiseks.

Kauneima seto kodu tiitel otsustati anda Meremäe külas asuvale Kirsi talole. Talu hoonetekompleks on säilitatud, renoveeritud ja kasutuses täies mahus, uusim hoone – küün pakub võimaluse kokkutulekute, juubelite ja pulmade korraldamiseks. Kohapeal valmivad külalistele maitsvad toidud. Maitsekalt kaunistavad taluüde erinevad õied ja istutused. Avar kämpingute ala on hooldatud ja armas.

Täname kõiki kauniste kodude omanikke, keda külastasime! Samuti täname kõiki, kes esitasid kandidaate!

Pallikastid spordiväljakutel

Valla toel ja koostöös Liikumisharrastuse kompetentsikeskusega on Setomaa valla spordiväljakutele paigaldatud kolm pallikasti koos pallidega.

Kastid asuvad Värskas, Mikitamäe ja Meremäe staadionitel ning nende kasutamise põhimõte on: võta, mängi, tagasta! Head pallimängu ning sportlikku suve kõigile!

Setomaa Vallavalitsus

Pallikastid spordiväljakul.

Foto: Viljo Randoja

Valla ürituste ja sündmuste kalender
täieneb pidevalt ning on kättesaadav
<https://kultuurikava.ee>

Suvi algas vihmase

Setomaa on ikka endale külalisi oodanud ja suvi on see, kus turismihooaeg purjed heiskab ja purjetab sügisse välja. Esimesed suveüritused on toimunud, aga ilm ei ole meid soosinud. Kui suveturismis on suur mõju ilmal, siis selle aasta suve esimene pool on läinud vihma ja jaheda ilma tähe all. See on pannud proovile meie turismiettevõtteid.

Halli taeva all on aga palju rõõmu ning Ostrova festivali positiivne õhkkond seljatas kõik mudased parklad ja vihmased ilmad. Leelopäev kulges rahulikus leelõrõutmis ja näitas, et keel on me kõige alus ning seda me peame hoidma. Ees on ootamas setode üleilma kogunemine – Kuningriik Saatses, kuhu ootame kõiki setosid ja haid sõpru külla! Siis kohe edasi Treski Fest ja Kostipäev, kus saab nautida palju muusikat ning seto süüki!

Valla tegemistest võib esile tuua mitmed ehitused. Mikitamäe hooldekodu ja kooli sööklahoone remont lähevad plaanipäraselt ning esimesed koosolekud on peetud ka Pedaja ja Lüübnitsa vee-kanalitrasside ehituse osas.

Algatatud on valla arengukava iga-aastane ülevaatus ning avalikult väljapanekult ootame konstruktiivseid ning arengule suunatud ettepanekuid. Vallaelanikud saavad just oma ettepanekutega arengukavva mõjutada valla arengut selles suunas, kuhu nende mõtted tüüri- vad. Seda enam, et mõne kuu pärast on tulemas kohaliku omavalitsuse valimised ja järgnevateks perioodideks on vaja koguda mõtteid.

Obinitsa aiasaaduste väärinduskeskus sai nurgakivi, mille initsiaatoriteks on Setomaa Liit ja Setomaa vald. Ma olen kindel, et see toob piirkonda töökohti ja annab palju lisandväärtust kogu Obinitsa piirkonnale. Aasta lõpus on võimalik avamise puhul siis linti lõigata!

Võin ka kinnitada, et käivad aktiivsed värbamised Setomaa koolides pakutavatele huvitavatele ametikohtadele ja uuele õppeaastale läheb koolipere vastu tugeva motivatsiooni ja koostöömeelsusega.

Praeguseks aga vallarahvale rahulikkust meelt ja tegusat suve! Trehvämi Kuningriigih!

RAUL KUDRE, vallavanem

Tule ja kujunda Setomaa tulevikku – arengukava, investeringute kava ja eelarvestrateegia ootavad sinu mõtteid!

Setomaa Vallavalitsus seab augustis avalikule väljapanekule kolm valla jaoks võtmetähtsusega arengudokumenti.

Avalikule väljapanekule pannakse:

„Setomaa valla arengukava 2025–2034“ – suur pilt meie valla eesmärkidest, prioriteetidest ja tulevikunägemusest vähemalt kümneks aastaks;

„Setomaa valla investeringute kava 2025–2029“ – konkreetne ajakava, kuhu, millal ja kui palju raha suunatakse koolide, teede, kultuuriobjektide ja muu taristu arendamiseks;

„Setomaa valla eelarvestrateegia 2024–2028“ – nelja aasta tulude-kulude raam, mis näitab, kuidas me arengukava ellu viime ja milliste rahavoogudega arvestame.

Miks need dokumendid on tähtsad?

Ühised eesmärgid = selged valikud. Ilma strateegilise plaanita tehakse otsuseid juhuslikult; arengukava aitab kogu vallal joonduda ühiste sihtide järgi.

Raha järgneb plaanile. Eelarvestrateegia ja investeringute kava on seaduse järgi järgmise aasta eelarve aluseks, ilma nendeta ei tohi volikogu eelarvet vastu võtta.

Kogukonna hääli loeb. Seadus kohustab valda tagama avaliku kaasamise; igale ettepanekule tuleb ametlikult vastata.

Kuidas kirjutada hea ettepanek?

Nimeta teema täpselt. Näiteks „Kergliiklustee rajamine Värskas–Saatses lõigule aastal 2027“.

Setomaa vallavalitsus arutas arengukava muutmist Lüübnitsas.

Foto: Rein Järvelill

Pane tähele!

- Valla arengukava avalik väljapanek ja ettepanekute esitamine**
Dokumentide avalik väljapanek toimub 4.–17. augustini 2025. Dokumendid avalikustatakse Setomaa valla kodulehel setomaa.ee rubriigis „Juhtimine ja majandus“. Oma ettepaneku saad esitada kirjalikult e-posti teel vald@setomaa.ee või tuues kirja Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse – Pikk 12, Värskas alevik. Tähtaeg ettepanekute esitamiseks: pühapäev, 17. august 2025 (k.a.).
- Avalik arutelu 22. augustil 2025 kell 11 Värskas Kultuurimajas.**
Formaat: lühiettekanded + avatud mikrofoni. Võid sõna võtta kohapeal või tulla lihtsalt kuulama.
- Lisainfo:** arendusspetsialist Margit Sand, tel +372 57869861, e-post margit.sand@setomaa.ee

Põhjenda lühidalt. Lisa faktid: külastatavus, liiklusohutus, kogukonna tugi.

Seo eesmärgiga. Näita, millist arengukava prioriteeti (nt turvaline liiklus, noorte vaba aeg) sinu idee toetab.

Ole realistlik rahaliselt. Kui võimalik, lisa hinnanguline maksumus või viide rahastusallikale (toetusmeede, PRIA, ERAF jne).

Mis edasi juhtub?

Vallavalitsus koondab kõik laekunud ettepanekud.

Koostatakse vastuste tabel – kas ettepanek arvestatakse, osaliselt arvestatakse või jäetakse põhjendatult kõrvale.

Volikogu komisjonid ja täiskogu arutavad dokumente septembris / oktoobris.

Lõplikud arengudokumendid võetakse vastu hiljemalt oktoobri lõpus, et need saaksid olla 2026. aasta eelarve aluseks.

Miks just sina peaksid kaasa rääkima?

Setomaa on väike, kuid tegus – iga idee võib muuta kogukonda. Olgu sul mõte kohaliku tee remondiks, kultuuri- või sporditaristu arenduseks, noorteprogrammi käivitamiseks või digilahenduse loomiseks, see on sinu võimalus see ametlikuks muuta. Ühestainsast ettepanekust võib sündida valla järgmise kümneni suurim investeering. Võta osa, anna hääli ja kujunda Setomaa tulevikku!

Kohtumiseni 22. augustil Värskas ja sinu postkastis juba varem!

Setomaa Vallavalitsus

Volikogu suvine istung tõi kaasa olulised otsused ja arutelud

Setomaa Vallavolikogu 26.06.2025 istungi kokkuvõte

Setomaa Vallavolikogu kogunes 26. juunil Obinitsas oma 6. istungile, mille käigus käsitleti kümme päevakorrapunkti ja võeti vastu mitmeid kohaliku elu seisukohast olulisi otsuseid.

Istungit juhatas volikogu esimees Urmas Sarja. Kohal oli 13 volikogu liiget 15-st ning lisaks osalesid istungil vallavalitsuse esindajad ning istungi ülekanne toimus Setomaa Vallavalitsuse Youtube'i lehel.

Elutähtsad teenused saavad kindlad alused. Ühe keske otsusena kiideti üksmeelselt heaks määrus nr 9 „Setomaa valla korraldatavate elutähtsate teenuste kirjeldus ja toimepide-

vuse nõuded“. Vallavanem Raul Kudre ja majandus- ja turvalisuskomisjoni aseesimees Üllar Tamm tutvustasid eelnõu, mis käsitleb teenuste toimimise tagamist hädaolukorrad. Määrus sätestab muu hulgas teenuse katkestuste ennetamise ja taastamise prioriteetidid. Arutelu käigus tõstatati ka veevariide tuvastamise tehniliste vahendite puudumine ning kriisiõppuste vajadus.

Arengukava muutmine läheb käiku. Volikogu algatas arengukava „Setomaa valla arengukava 2024–2033“ muutmise (otsus nr 11). Majandus- ja arendusosakonna juhataja Erika Joonas tutvustas eelnõu ning volikogu esimees Urmas Sarja kutsus komisjone üles arengukava muutmise

aktiivselt tegelema 15.–25. juuli vahemikus.

Uus audiitor ja valimiskomisjon. Volikogu määras järgmiseks neljaks aastaks valla konsolideeritud majandusaasta aruannete audiitoriks AMC Audit OÜ (otsus nr 10). Pakkumise esitas vaid üks ettevõtte, maksumuseks 32 884,80 eurot käibemaksuga. Samuti kinnitati Setomaa valla uus valimiskomisjon (otsus nr 12).

Haridusvaldkonnas mitu muudatust. Tänu uuele alusharidusseadusele kiideti heaks kaks haridusvaldkonna määrust. Määrust nr 10 muudeti hoolekogude moodustamise osas, et kaasata valikuprotsessi ka abiõpetajad e-hääletuse teel. Samuti kinnitati uus Setomaa

Lasteaia põhimäärus (otsus nr 11), mis arvestab kehtima hakava seadusega ja muudab lasteaia töökorraldust.

Arvulised muudatused volikogus ei leidnud toetust. Arutati ka tulevase volikogu suurt ja valimisringkonna küsimust. Arno Vares tegi ettepaneku vähendada volikogu liikmete arvu 13 peale, kuid see ei leidnud toetust (5 poolt, 8 vastu). Kinnitati algne eelnõu, mille kohaselt volikogu liikmete arv 15, valimisringkond ja mandaatide arv jäävad muutmata (otsus nr 13).

Järgmine istung augustis. Volikogu järgmine istung toimub 28. augustil Värskas. Enne seda koguneb eestseisus 22. augustil. REIN JÄRVELILL

SETOMAA HOOLDEKODU JUHATAJA

ametikoht ootab kandidaate

KANDIDEERI KOHE, KUI SUL ON:

- Kõrgharidus
- Teadmised hooldestööst ja sotsiaalvaldkonnast
- Juhtimise kogemus
- Positiivne ellusuhtumine

ESITA AVALDUS

hiljemalt 03.08.2025
vald@setomaa.ee
Lisainfo: Raul Kudre 5256 695

Setomaa Gümnaasium ootab uusi õpilasi – kohti jagub ja haridus on kvaliteetne

Setomaa Gümnaasium on avatud ja ootab uusi õpilasi 10. klassi! Kui sul on ees gümnaasiumivalik ja Tartu või teiste suuremate linnade koolidesse pääsemine tundub keeruline, siis ära jätta kaalumata võimalust tulla õppima just Setomaale. Meil on kohti ja meil on pakkuda head haridust.

REIN JÄRVELILL

Setomaa Gümnaasium on väiksem ja turvaline kool, kus õpilane ei jää massi varju. Meie tugevuseks on personaalne lähenemine, avatud ja toetav koolikeskkond ning tänapäevane õpikasutus. Väiksem kool tähendab ka seda, et õpetajad tunnevad oma õpilasi hästi ja saavad pakkuda just neile sobivaid õppimismeetodeid ja tuge.

Lisaks üldharidusele on meil oluline koht ka seto keelel ja kultuuril – need ei ole meil pelgalt traditsioonid, vaid osa igapäevaelust, mida rikastavad huviringid, projektid ja koostöö kogukonnaga. Samas ei jää õppurid ilma ka moodsatest valikutest: valikainete hulgas on mitmekesiseid võimalusi reaali- ja humanitaarvaldkonnas ning meie gümnaasiumi

Setomaa Gümnaasium ootab õpilasi.

Foto: Setomaa Gümnaasium

lõpetajad on hästi valmistatud edasiõppimiseks kõrgkoolides. Miks valida Setomaa Gümnaasium?

Setomaa Gümnaasium on hiljuti reorganiseeritud kool, kus on loodud kaasaegne ja toetav keskkond õppimiseks, eneseteostuseks ja kogukonnaga kasvamiseks. Siin on põhjused, miks just meie gümnaasium võib olla Sinu parim valik:

- Õppimine on au sees – väärtustame teadmisi ja loome tingimused süvenemiseks ning arenguks.

- Noorte häälega arvestatakse – õpilased on koolielu aktiivsed kujundajad, mitte pelgalt osalejad.

- Iga teotahteline noor saab oma ideid ellu viia – toetame noorte ettevõtlikkust, loovust ja initsiatiivi.

- Märatakse igapäevase elu- ja abivajadust – oleme olemas nii edu toetamiseks kui raskuste ületamiseks.

- Hea pagas eluks – valmistame ette maailmakodanikke, kes tunnevad oma juuri ja väärtustavad omakultuuri.

Setomaa Gümnaasium on paik, kus saad kasvada teadlikuks, hoolivaks ja tegusaks inimeseks – just selliseks, kellel on tulevikus mõju.

Vastuvõtt on avatud! Setomaa Gümnaasiumi 10. klassi õppima asumiseks tuleb

esitada avaldus veebis aadressil: <https://setomaakoolid.ee/vastuvott10/>.

Lehelt leiab kogu vajaliku info:

- vastuvõtutingimused,
- olulisemad kuupäevad ja tähtajad,
- nõutavad dokumendid ja intervjuu info.

Kui Sul on küsimusi või soovid tulla kooli kohapeale vaatama ja inimestega kohtuma, siis võta meiega julgelt ühendust – kõik kontaktid on samuti kodulehel olemas.

Tule ja saa osa heast haridusest Setomaal!

Setomaa Gümnaasium – kool, kus Sul on ruumi kasvada.

Tunnustati 2025. aasta silmapaistvaid noori

Võru maakonna silmapaistvate noorte pidulikult tunnustusüritusel tänas Võrumaa Arenduskeskus koostöös maakonna omavalitsustega 102 noort, kes sel aastal lõpetasid kesk-, kutse-, kõrg-, huviharidusastutuse või on andnud märkimisväärt panuse nii enda kui ka kogukonna arengusse. Õhtu jooksul kuulutati välja ka need noored ja noorteühendused, kes esitati sel kevadel aset leidnud noortevaldkonna tunnustuskonkursile.

„Kevadel noortevaldkonna tunnustamiskonkurssi välja kuulutades otsisime neid, kes on aasta jooksul millegi erakordsega silma paistnud – olgu selleks tegu, koostöö, noor või noorteühendus. Täna on see hetk, kus me esmakordselt toome samale üritusele tunnustamiseks kokku nii haridus- kui ühiskondliku elu säravaimad noored. Noore elu on ju tervik, sidudes omavahel nii koolis õppimise kui koolivälise tegevuse,“ lausub Võrumaa Arenduskeskuse haridusjuht Kerli Kõiv koolilõpetajate tunnustamise järgselt.

Õhtu jooksul kuulutati välja ja anti üle tunnustused neljas noortevaldkonna kategoorias: aasta koostöö noorsootöös, aasta tegu noorsootöös, aasta noor ning aasta noorteühendus.

Laureaadid

- **Aasta koostöö noorsootöös:** Ilmaveere ja Vastseliina noored muusikud;
- **Aasta tegu noorsootöös:** Rõuge valla noorte omaalgatus „Vinur – Suvekool kui teatepulk“ (nominendid: Võru SPIN, Gerd Palok ja Katarina-Lee Saarekivi, Rõuge Noortemalev 2024);
- **Aasta noor:** Kert Kits ja Markus Post (nominendid: Helir Hoop, Pärtel Palolill, Kenert Tuik, Kriise Kangro, Anni Linnus, Pilleriin Palok, Robin Kala, Hugo Laugamets, Marti Kuk, Airis Piigli);
- **Aasta noorteühendus:** Võru HUUB (nominent: Setomaa Koolide Värskas õppekoha õpilasesindus).

dus. Noortevaldkonna tunnustuskonkursile esitati ühtekokku 19 kandidaati.

Maakonna tänukirjad andsid üle Võrumaa Arenduskeskuse juhataste liige Tiit Toots ja nõukogu esimees Raul Kudre. Muusikalist vahepala pakkusid laulustuudio Häälepärlid noored lauljad Eva-Lotta Vunderi juhendamisel ning sündmust jäädvustas läbi kaamerasilma Tiina Männe.

STEN MAHOV

Võrumaa Arenduskeskus

Noortevaldkonna tunnustatud ja nominendid. Foto: Tiina Männe

Värskas postipunkt lõpetab 29. augustist töö

29. augustist 2025 lõpetab Värskas postipunkt töö seoses saadetiste mahtude ja külastatavuse järjepideva vähenemisega. Ka edaspidi on kohalikele elanikele kõik postiteenused tagatud ja kättesaadavad. Kõige mugavam viis selleks on tasuta personaalne postiteenus, kuid Omniva pakub ka teisi viise ja kanaleid, mille seast saavad kõik valida endale sobiva.

Kasuta tasuta personaalset postiteenust! Omniva pakub võimalust kutsuda postikuller postiteenuste kasutamiseks oma elu- või töökohast lahkumata. Teenus on maapiirkondades elavatele inimestele tasuta. Teenuse telefoninumber on 664 3330.

Omniva postikuller tuleb kliendi juurde, et pakkuda soovitud teenuseid ja kaupa. Saab osta postmarke, ümbrikke või panna oma kirjad ja pakid teele. Samuti on võimalik tasuda arveid, võtta vastu pakke ja kirju ning tellida ajalehti ja ajakirju. Nii saab postipunktis tehtavaid toiminguid teha kodust lahkumata. Vajadusel saab e-poest tellitud tooteid ka personaalse postiteenuse abil tagastada.

Personaalne postiteenus on mõeldud eelkõige maapiirkondades postiasutusest kaugemal elavatele inimestele ning eriti

Postipunkt Värskas kaob, kuid pakiautomaat ja kirjakast jäävad alles.

Foto: Rein Järvelill

mugav neile, kel ea või tervise tõttu või transpordi puudumise tõttu tulenevalt on postiasutusse minek raskendatud.

Teenuse kasutamiseks peab ühendust võtma Omniva klientideenindusega e-posti või telefoni teel või esitama Omniva kodulehel: <https://www.omniva.ee/personaalne-postiteenus/> vastavasistatavuse avalduse. Teenuse telefoninumber on 664 3330.

Omniva e-poest leiab samuti laia valiku postmarke, postkaste, mida saab koju tellida. Muu hulgas saab tellida ka enda kujundusega postmarke ja post-

Pane tähele!

- **Lähim pakiautomaat:** Värskas pakiautomaat, Pikk tn 12, Värskas alevik, Setomaa vald, Võru maakond, 96350
- **Lähim postiasutus:** Võru postkontor, Kooli tn 6, Võru linn, Võru maakond, 65601

kaarte. Filateeliahuviilistele on e-poes Eesti suurim valik filateeliatooteid ja soetada saab ka Eesti Panga münte. Valikus on ka loodussõbralikest materjalidest pakendid, villaümbrikud ja mitmeid toredaid kingitusi erinevas vanuses inimestele.

Uus võimalus: kodune pakiautomaat. Kui pakide saatmine ja saamine on väga tihe või lausa igapäevane, võib otsustada ka isikliku pakiautomaadi teenuse kasuks. Isiklik pakiautomaat Picapac võtab 24/7 vastu pakke, toidukaupu ja kirju. Saadetiste kättesaamiseks ei pea ise kodus olema, kuller saab panna need turvaliselt kodu juurde paigaldatud ilmastikukindlasse kolme lahtriga automaati. Lisaks saab sinna jätta pakid, mida soovitakse ise saata või tagastada. See on väga kiidetud teenus, sest võimaldab säästa aega ja ka raha eelkõige neil, kel tihedamalt pakide tellimist või saatmist ette tuleb. Isiklikku pakiautomaati liiguvad saadetised, mille telefoninumber on automaadiga seotud ja mis sinna mahuvad; sinna saavad pakke jätta kõik kullerettevõtted.

Isiklikku pakiautomaati saab tellida Picapac veebilehelt <https://picapac.com/et/>. Nüüd on võimalik soetada ka jagatud Picapac, mida on võimalik jagada kas naabri või suisa korteriühistuga.

Loodame, et pakutavad alternatiivid teevad postiteenuste kasutamise klientidele maksimaalselt mugavaks. Täname hea koostöö eest.

RITA KASESALU

postiasutuste piirkonna juht

Súdamekodud

LIITU MEIE MEESKONNAGA VÄRSKAS!

- Hooldaja
- Abihooldaja

Sind ootab:

- paindlik töökoormus
- kohapealne väljaõpe
- sõidukompensatsioon kaugemalt tulijale
- spordi- ja tervisetootus
- ühisüritused ja kokkuvõttev meeskond

Rohkem infot ja kandideerimine:

Värskas Súdamekodu
varska@sudamekodud.ee
58131506

11–12-aastaste laste vanemad saavad Tervisekassalt kutse tulla lapse tervist kontrollima

Tervisekassa hakkas saatma 11–12-aastaste laste vanematele teavitusi, millega kutsutakse last perearsti juurde plaanilisse tervisekontrolli. Vastutus perearstikeskusega ühenduse võtmiseks jääb aga lapsevanema kanda.

Kui kooliealiste laste tervisekontrollid toimuvad üldjuhul kooliõie juures ja teavitus selle kohta tuleb õppeasutuse kaudu, siis perearstikeskuses toimuvatest kontrollidest teavitamine on olnud ebahütlane ning tervisekontrollides osalemine kasin. Selleks, et lapsevanemad teaksid, millal on aeg pöörduda lapsega tervisekontrolliks just perearsti juurde, hakkas Tervisekassa saatma teavitusi esmalt 11–12-aastaste laste tervisekontrollide kohta, kuid hiljem lisanduvad teavitused ka teiste eelkooli- ja kooliealiste laste tervisekontrollide osas.

„Regulaarne tervisekontroll aitab hoida silma peal lapse arengul ja jõuda võimalikele tervisemuredele järele varakult, mil need on väikeste sekumiste abil lahendatavad. Lapse tervisekontrollid toimuvad kindlas vanuses alates vast-sündinueast kuni lapse täisealiseks saamiseni. Pane me lapsevanematele südamele, et kontrolli ei jäetaks vahele, sest alati ei ole vanemal võimalik lapse tervisemuret märgata ja laps ei pruugi ise osata selle üle kurta,“ sõnas Tervisekassa tervishoiuteenuste arendamise portfelli juht Liis Kruus.

Perearst Piret Rospu tõi välja, et just varajasse teismeikka jäävad mitmed arenguga seotud ohukohad, näiteks liiga kiire või liiga aeglane kasv, üle- või alakaal, aga ka rühi või nägemisega seotud probleemid.

„Perearstidena näeme järjest sagedamini, et 11–12-aastastel lastel esineb ülekaalu. Selles vanuses, kui laps hakkab jõudma kiire kasvu perioodi, on kaalumured enamasti lihtsaid liikumis- ja tootumissoo-

vitusi järgides lahendatavad. Samamoodi rühiprobleemid – kuni lülisamm kasvab, on rüht trenni ja füsioteraapiaga edukalt korrigeeritav. Nägemisprobleemid on kolmas suur murekoht, millele tuleks aegsasti järele saada, sest kui laps ei näe korralikult, hakkab see oluliselt mõjutama tema õpitulemusi, sest põhiohuk lähed koolitunnis sellele, kuidas paremini näha, mitte uute teadmiste saamisele,“ pani arst südamele.

11–12-aastaste laste tervisekontroll on osa riiklikust lapse tervise jälgimise kavast. Perearsti juures toimuvast kontrollis mõõdetakse lapse pikkust ja kaalu, kontrollitakse vererõhku, rühti ja silmanägemist, kuulatakse südant ja kopse jpm. Lisaks küsitakse lapse päeva-režiimi, liikumisharjumuste, ekraniaja ja meeleolumuutuste kohta.

Tervisekassa saadab lapsevanematele tervisekontrolli teavituse SMS-iga ja elektrooniliselt, kasutades selleks riigiportaalis eesti.ee märgitud e-posti aadressi, samuti näeb lapsevanem teavitust riigiportaali sisse logides. Selleks, et teavitus jõuaks lapsevanemani, palub Tervisekassa kontrollida üle ja vajadusel uuendada riigiportaalis eesti.ee oma kontaktandmed.

Tervisekontrollis osalemiseks tuleb broneerida aeg perearsti vastuvõtule. Et enne uue kooliaasta algust oleks tervisekontroll tehtud, tasub suvevaheaja jooksul perearsti külastus plaani võtta ning broneerida vastuvõtuaeg varakult.

Lapse tervise jälgimise juhendi järgi tuleks pärast beebiiga eelkoolialise lapsega perearsti juures tervisekontrollis käia 2-, 3-, 4- ja 5-aastaselt ning 6–7-aastaselt. Koolialise lapsega aga 11–12-aastaselt ja 15–16-aastaselt. Kooliõie juures toimuvad tervisekontrollid I, III, VII ja X klassis.

Tervisekassa

Perearsti juures toimuvast kontrollis mõõdetakse lapse pikkust ja kaalu, kontrollitakse vererõhku, rühti ja silmanägemist, kuulatakse südant ja kopse jpm.

Foto: Unsplash

PALUME ABI!

15. juuni õhtupoolikul puhkes Setomaa vallas Merekülas tulekahju, mis hävitas ühe pere kodu täielikult. Inimesed ja koduloomad pääsesid õnnetusest vigastusteta, kuid ühe õhtuga kaotasid nad oma kodu ja vara. Kui Sul on võimalus toetada peret, siis rahaline toetus kanda: **EE7542047861507106 – Maigi Zirul**. Esemete või muu abi pakkumiseks palume ühendust võtta **tel 5392 1117** (Maigi Zirul).

Aitäh kõigile, kes hoolivad ja aitavad!

FUFF 2025: Soome-Ugri filmifestival tõi Uusvadasse maailma ja maagia

Uusvada kultuurikülas toimus vahetult enne jaanipäeva taas soome-ugri filmifestival FUFF – sündmus, mis ühendas maailma äärealadelt pärit inimesed, filmikunsti ja põlisrahvaste lugude võlu. Seekordne FUFF polnud lihtsalt filmifestival – see oli elamus, kogukond ja kultuuride kokkupuutepunkt.

REIN JÄRVELILL

FUFF-i peakorraldaja Edina Csüllögi sõnul oli tänavuse festivali üks liigutavamaid hetki näha, kui erinevatest kultuuridest inimesed Uusvadasse kogunesid. Üle 20 keele kõlas küla tänavail ja isegi piirivalve jäi hämmeldunult jälgima, kui rahvusvaheline seltskond oma telkidega piiritsooni ilmus. FUFF oli nagu miniatuurne maailmakongress – ainult palju vabam, loomingulisem ja soojem.

Filmivalik, mis avardas maailmapilti

Kolme päeva jooksul näidati 39 lühifilmi – valikus olid dokumentaale, animatsioone, eksperimentaalvorme ja mängufilme. Lisaks eesti ja seto kultuuri käsitlevatele töödele olid esindatud ka põlisrahvad Ladi-na-Ameerikast, Siberist, Aust-raaliast ja Skandinaaviast. Iga film avas ukse mõnda teise maailma, pakkudes publikule võimalust näha elu teise inimese silmade läbi. Vaatajad kirjeldasid filmikogemust kui emotsionaalset ja silmiavavat. Filmide abil loodi sild kaugete kultuuride ja kohaliku kogukonna vahele – just see sild oli festivali keskmes.

48 tunni filmilabor – loominguline väljakutse

Festivali üks eredamaid osasid oli rahvusvaheline filmila-

Uusvadas valminud filmide esilinastusel oli täismaja.

Foto: Anita Kremm

bor, mis startis 18. juunil ja kus meeskonnad Belgiast, Poolast, Lätist, Ungarist, Prantsusmaalt ja Eestist löid 48 tunni jooksul nullist setokeelseid lühifilme. Kaasa löid ka soome-ugri taustaga inimesed ning tulemus oli ainulaadne – filmid, mis peegeldasid seto kultuuri läbi erinevate rahvaste vaatepunkti, säilitades samas kogukonna olemuse ja keele.

Filmitöötuba vedas eest Bogáta Timár, kes juhtis rahvusvahelist meeskonda läbi Uusvada maagiliste paikade. „Me toitsime sääski ja toitsime loomingut,“ naerdi hiljem.

Esilinastus 22. juunil tõi Uusvada kultuuriküla rahvast pun-gil täis – see oli üks neist õhtutest, kus film ja päriselu sulandusid ühte.

Õpitoad, kontserdid ja loodus

FUFF polnud ainult kinosaa-li kogemus. Mari Viardi, Sanna Hukkaneni ja Rea Seppingu õpitoad töid osalejad looduse ja loomingulise eneseväljenduse keskele.

Erilist tähelepanu pälvis kunstiterapeut Triin Pruuli loodud „Pesa“ – intiimne ja kuldne

kohtumispaik, mis jäi paljude hinge. Põlev lõke, valgustatud näod, paljad jalad murus – kogu õhustik oli kui unenägu.

Muusikaelamusi pakkus kontsert Langenu bändiga (1675, Arhitekt, Maddy, Kaar-leek ja Koljat), mille kuumus konkureeris saunaga. Rahva-muusikaline etteaste „Ruhnu saare lood ja laulud“ (Karoliina Kreintaal, Lee Taul, Kairi Leivo) pani inimesed kaasa elama ja tantsima.

Inimesed, kes selle kõik võimalikuks tegid

FUFF-i korraldustiim on oma-ette kanglaste kogukond. Nende seas olid Edina Csüllög, Helen Moppel, Urmas Reisberg, Anti Naulainen, Rein Järvelill, Bogáta Timár, Anti Lillak, Flavius Tache, Berta Kisand ja paljud teised.

Vabatahtlike panus – olgu selleks telgialade korraldus, keeleline tõlge või lihtsalt soe naeratus – andis festivalile erilise hingamise. Sama oluline oli ka toetajate ja partnerite panus – Eesti Kultuurkapital, Eesti Filmi Instituut, Hõimurahvaste programm, Setomaa Kultuuriprogramm, Seto-

maa vald, Liszti Instituut Tallinn, Friss Hús Short Film Festival jt. See koostöö võimaldas luua midagi, mis jääb kauaks meelde.

Ühine elamus, mille sarnast on vähe

FUFF 2025 ei olnud lihtsalt filmifestival. See oli kogukondlik hingepeegeldus, mille peeglis võis igäüks näha midagi isendast ja samas midagi täiesti uut. See oli võimalus peatuda, vaadata filmi ja tunda – olgu selleks kurbus, rõõm, äratundmine või lihtsalt vaimustus. Osalejate tagasiside räägib iseenda eest. Filmid olid „värvikad ja emotsionaalsed“, loodus „kutsus avastama“, töötoad „maagilised“ ning lõke „põles liiga kaua“. Festivalielu rütm oli selgelt erinev – ööd lühikesed, hommikud udused, naer ja kallistused ehtsad.

Festivali lõpetuseks kõlasid Edina Csüllögi sõnad: „FUFF 2025 tõestas taas, et filmid ja kultuur on võimsad tööriistad sidemete loomiseks, maailmapildi avardamiseks ja väikeste kogukondade nähtavaks tegemiseks.“

Järgmise korrani, FUFF!

Sisevete festival tõi suvepeo Värskasse

SIGNE ROOST

ettevõtlusspetsialist

15. juulil sisenes Sisevete festivali esiklaev Alfa Värskasada-masse, kus veepiiril tervitasid külalisi Setomaa valla lipud, lõõtsamuusika ja soe kogukonnatunne. Päeva tippheteks kujunes ühine pidu Seto Man puhkekeskuses, et meeleolukat tähistada elu vee ääres ja vee peal. Õhtu kulges kohaliku kultuuri, heade maitsete ja elava melu tähe all ning päädis tantsuga ansambli Dagö saatel.

Sisevete festival kestis 8.–20. juulini ja viis osalejad ainulaadsele rännakule mööda Eesti suuremaid siseveekogusid:

Järvfestival on jõudnud Värskasse.

Foto: Jarek Jõepera

Võrtsjärve, Emajõe ja Peipsi järve. Programmi jagunemine kaheks – Võrtsjärve festival ja

Peipsi festival – peegeldab nii korraldajate kui ka piirkondade eripära: igas sadamas rul-

lus lahti omanäoline teema, mis pakkus nii kultuuri-, toidu- kui ka õpitubade elamusi. Kokku läbis festival 20 sadamat, alustades Jõesuust Võrtsjärvel ja lõpetades Vasknarvas Peipsil.

Värskas peatus kinnitas, kui hästi sobitub Setomaa oma rikkaliku kultuuripärandi ja maitsetega sisevete loo jutustajaks: külalised said maitsta seto köögi hõrgutisi, kuulata kohalike lugusid ning nautida järveäärset suveõhtut koos kaudgetest sadamatest saabunud veesõiduhuvilistega.

Toetajad: Euroopa Liit, Peipsiveere programm, Setomaa vald, Seto Line Reisid OÜ, MTÜ Peipsimaa Turism, Vihmategija OÜ.

Kostipäevä idüll.

Rõõmu Grethe pilt

Augustih om Setomaal suur maitsemispido

9. ja 10. augustil om üle Setomaa valla Seto Kostipäiv, mia ummi uhkidõ programmõga' om söögifestivali mõõtu.

KOGERMANI LIIS

Kodokohvikidõ ussõ' läävä' val-lalõ ja õgal puul vöödas tuli-jat vasta ku kallist külälisist ja paktas kõgõ pareba maiguga' süüke. Šool aestagal om jo 13. kõrda kodokohvikidõ päiv. Nii ku inebidigi', paktas noki' seto süüke ja söögikraam om umakasvatõt ja huuaolinõ. Õga kotus om tävveste umma näko, koh saat nätä' ja tunda' vanna perimüskultuuri.

Katõ päävä joosul tege uma ussõ' ja värä' vallalõ 21 Kostipäiv kohvut – Lüübnitsast Verskani' ja Verskast kooni' Luhamaani'. Mõnõh kotu-sõh om kodonõ rahu, töösõh

jal' hulga rahvast, om kuulda' pillimängu ja saat kaia' etendüüsi. Õga külälisõ löüd hindäle hindäperrä kõlbulisõ kohvigu.

Kontserdilt savvusanna, vaihõlõ sibularuuga ja üle piiri külälisõ. Seto Kostipäivä ilo om mitmõpallõsusõh. Õgah kotu-sõh saat süvvä' kotusõpäälist ja isikuperäst – savvusannast tuud küdset lihha, mõtstsia burgerit, vanaimä ahoh küdset karaskit vai Setomaa sõira. Mitmõ' kohvigu' pakva' pääle söögi ka' kultuuriprogrammi: tiatrit, pillimängu, laulu, näpotüü- ja söögioppust.

Ütel pääväl om küläliskohvik Lätimaalt. Gulbene piirkunna söögitradsioonõ tutvustamma tulõ Laura perrega', kiä' tegevä' vallalisõ tulõ pääl süvvä' ja pakva' uma kodonulga talosidõ kraamist tett süüke. Luhamaast saa tuul pääväl ülepiiri saatkund, koh saava' kokko katõ naabri söögi' ja muusika.

Jälki' ühendäs Seto Kostipäivä kohvikit üts kindla asi söögih. Šool kõrral muna – nii lihtsa ja tõistpithet nii väärtüslük tuurainõ, midä siätäs piiragu, munapudru, koogi sisse. Aoluulitsõlt om munal Setomaal söögikultuurih tähtsä ja ausa kotus – muna oll pido-lavval avvukotusõl ja õgapäivätselt süvvä-äs, panti kõrvalõ, õt laadolõ minnä'. Mi looda, õt pernaase' kõnõlõsõ' ummi vanaimmi jutta ja tarkuisi ka' külälisilõ.

Puhkus maitsemagusal õgalõ ütele

Kohvikidõpäiv om hüä põhjus planiiri' suvinõ puhkus Setomaal. Uma inõmisõ' saava' tiidä', minkõga' naabri' tegelese', ja kavvõbast tulija' tundva' hüvvämiilt inspiiriirv sego traditsioonõst ja täämbätsepäivä maaelost. Õgalt puult lövvät midägi' huvtava, kas

jäno puja, kitsõkõsõ, vana' tüüriista' vai puhkat ja lasõt aol minnä', lesatõh võrkkiigu seeh. Mõnõh kotusõh uut vabalava, töösõh nostalgilinõ bussijaam, kuum sann vai eiski' vinüül-plaatõ pop-up puut.

Seto Kostipäiv om läbieläminõ, mia jääs miilde – olõ-õi õnnõ söögimaitsemisõ', a om ka' süämeest vastavõtminõ. Haara' üteh uma pereh ja sõbra', tulgo' augustikuu töösõl nädälivaihtusõl Seto Kostipäiväle. Külälisi oodõtas 9. augustil kell 11–20 ja 10. augustil kell 11–16. Puulpühäl om vallalõ 21 kohvut, pühapäiväl viis kohvut ja õnnõ üts kohv om puulpühäl vallalõ kooni' süäüüni'.

Täpsebält saat üle kaia', õt koh omma' kohvigu', midä süvvä' paktas ja koh nä täpselt omma', nuu' tiidmisõ' lövvät kodolehepäält www.setokyyk.ee ja Facebookist.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Siidisõsarõ esind Eestit Baltica festivalil

Nuu', kinkõlõ perimüskultuur tsuutkõsõgi' kõrda lätt, omma' kindlahe kuuldnü' Baltica folkloorifestivalist. Eesti-Läti-Leedu kõgõ suurõp perimüskultuurialanõ ütine pido Baltica om aestagast 1987 ja tuust aost pääle kõrraldadas kõrdamüüdä kõigih Balti riigeh. Edimäne festival oll Leeduh, tõonõ Lätimaal, kolmas Eestih. 2025. aestaga festivali kõrraldamisõ kõrd oll Läti käeh.

Šoo aestaga festivali teema oll „kiil“. Kõrraldaja' palssi' kaia' keele teemat laebalt – pääle kõnõlõmiskeele om rütmi-, helü- ja inõmisõ olõki kiil nii sõnnuh, muusigah, tandsuh, jutah, näpotüüh ku rõividõh. Edeite Laime, festivali teema autori arvatõh om kiil ütides nimetäjäs erinevidõ piirkundõ dialektele, religioonõlõ, aoluulisõlõ tagamaalõ ja tõisilõ eismuudu olõkilõ. Keelest võit pitä' ka' tsirga, eläjidõ ja kasuvidõ puie hellü, midä mi panõ-õi tähelegi', a tuu om mi õgapäivätselh eloh olõmah.

Üttekokko oll festivalil 249 kollektiivi, 3110 osavõtjat. Väigagi' oodõtult kujonõsi festivali kõrraldajamaa näko ja olõkit: Lätimaa kuut piirkunda (Latgale, Vidzeme, Kurzeme, Riga, Zemgale, Sēlija) esind 243 kollektiivi. Väliskuurõ oll kuus: kats välislätlaisi kuuri (Eestist ja Inglismaalt), folkloorigrupi' Eestist, Leedust ja Ukrainast. Üllatusligult oll osalõjidõ nimistüh ka' Peruu grupp, minkõ liikmit ühendäse' kuuholt ülikooliaestaga' Riiah 1980. aastagidõ lõpuh ja ülesastminõ edimätsel Lätih olnu' Baltical.

Terveht Eestit esind setodõ leeloansambli Siidisõsarõ 11 liikmõga'. Kuur om tegutsõnu' üle 30 aestaga ja koorih omma' Setomaa juuriga' laulja' ja pillimehe'. Festivalikava säeti kokko erinevidõ ajastidõ leelolaulast, tandsast ja pillilugudõst, arvõtõh esinemiskotussidõ umaperrä. Siidisõsarõ kuur astõ üles säitsmel kontserdil, mia' olli' Riia liinah muusigamajah Daile, aoluumuusiumih ja Riia raekua platsipääl; Inčukalnsi laululaval ja Turaida muusiumialal ja Daugavpilsih Pühä Piitre katedraalih ja lõppkontserdil Andreja Pumpura välägu pääl. Viil olti tõisi festivali kollektiivega' ütidesh rongkaugih nii Riiah ku ka' Daugavpilsih.

Turaida muusiumialal võõrusti' ja tehnsi' esineji Sigulda umavaltsusõ esimiis Jānis Vimba ja Turaida muusiumi direktor Jolanta Borite, kiä' and tenokirä ka' Eestit esindävä kollektiivi Siidisõsarõ iistvidä-jäle Haavalõ Ilmele.

Siidisõsaridõ festivalipäivku lövvät Facebookist: <https://www.facebook.com/siidisosaro>.

Siidisõsarõ tennäs festivali kõrraldaji, Eesti Kultuurkapitali toetamisõ iist ja Eesti Folkloorinõvvokogu usaldusõ iist esinedä' ja esitā' seto leelot, tandsa, pillimängu ja rõivit rahvidõvaihõlisõl folkloorifestivalil. Säntse' üritüse' andva' pallo jõudu, tekütäse' vahtõsõ huvvi ja vaimi edespiditsest. Nii kavva, ku om nuid, kiä' mäleh-täse' ja edesi kandva' seto kultuuriperändit, läävä' edesi mi traditsiooni' ja mi kiil.

Siidisõsarõ

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

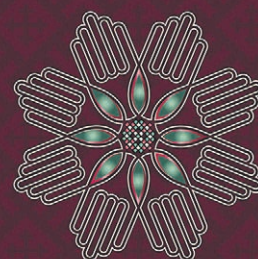

Siidisõsarõ Turaidah.

Eräkogo pilt

Rõõmu Grethe pildi'

**SETO
KOSTIPÄIV**

9.–10. august '25

Avvu seto söögilõ!

15. kõrda Ostrova Festival – kummigu’ jalah ja ilo süämeh!

11.–12. juulil oll Ostrova küläh viietõistkümmes Ostrova Festival. Üritüs, mia’ om aestagidõ joosul võitnu’ nii ummi inõmisi ku ka’ kavvõbalt tulõjidõ süäme. Kaemalda’ soo aestaga vihmalõ ja mualõ, jäi festivali meeleolu päävälitsõst. Tuu vaest hoops ühend inõmisi – vihmast sai nali ja muadsõst maast ütine kogõmus.

PLOOMI ANETE

Festival sai sool aestagal vahtsõ nime. Külälisõ’ nimeid’ Ostrova Festivali nalatõh Kummigufestivalist. Soo aestaga festivali jääs miilde tulõtamma hõikaminõ „Veame välja!“, midä lava pääl hõigas festivali juht Raudsepä Koit. Piaaigu õga auto jaost oll vaia traktor appi kutsu’ ja töösõl pääväl oll parkmiskotus autosidõ jaost läbipäsemäldä. Tuust huulmalda’ olõ-õs kõrralagõdust, a hoops võimalus näüdäda, õt ku hõste om kõrralduksiikund valms säntsest ašast. Festivali kõrraldaja’ riageere’ kipõlt: jo puulpühä hummogu kirotoði molõraamaduhe, õt parkmisprobleeme leevendamisõst om kõrraldõt transpordilahendusõ. Meremäe-Ostrova vaihõl panti sõitma buss’ ja päävä pääle tull bussõ mano. Kiä’ taha-as bussiga’ tulla’, nuu’ sai telli’ takso vai tulla’ jalaga’.

Parkimishäõse seeh piat tunnustamma Tulpõ perre ja näide vabatahtlikõ väsimäldä’ tegutõmist – kipõ, mõistva ja arvu-saav suhtuminõ õkka külälisõ. Probleemele otsta-as vabanduisi, a lahenduisi. Miiskund

„Mastõra mantM osalisõ esini’ Ostrova festivalil.

Eräkago pilt

mõistsõ suurõst muast luvva’ hää mälestüse.

Ostrova Festival om umah kõrraldusluguh kvaliteedih kõõ silmä paistunu’ ja õoogi’ aestak olõ-õi tõistmuudu. Õga aestagaga’ lätt kõik ladusabalt – liikluskõrraldusõst kooni’ prügü sortiirmsõni’. Festivalil olli’ jal’ mitu kõrda pruugitava’ anoma’, mia’ pääle süümist-juumist anti tagasi, avitõh tuuga’ hoita’ luudust ja vähendä’ rämpsi.

Sõögipakjõt oll mitmit ja hinna’ ausa’. Nälgä pia-as kiäki’ tundma – pakti kõkkõ, midä hing ihald.

Pääle söögielämüse oll esteetilist nauditavva keskkunda. Hainapallõst istmisalosõ, ilosusõ’ põlluhäiermidõga’, tulõkõsõ’ ja ümbretsõõri nõiduslik luudus teküt tundmisõ, õt olõt ku jutusõilmah. Latsi jaost oll hulga tegemisi – Latsitiatri Rõõmulill mänge etendüst „Ma mänge-i sukka“ ja olli’ mängu’, midä mänge’ nii noorõ’ ku vana’. Latsidisko küünüh oll ka’ hõste minnev.

Ostrova Festivali muusigaprogramm om kõõ hää ja 2025. aestak oll jälki’ suurõperäne näüdeh tuust, õt kuis kõigi

jaost om midägi’. Riidene õdak naas pääle energilitsõ ansambliga’ JARKS! Ja Ska Faktor, päält midä tull legendaarnõ Ivo Linna üteh Supernovaga’. Õdagu korgpunkt tull üteh Trafficu esinemisõga’ – bänd, kiä’ om jo nelädät kõrda Ostrovah ja kedä publik armastas. Trafficu laulja Silver Laas nimet tuud eiski’ uma lemmikfestivalist. Päävä lõpõt Tanel Padar, kinkõ kontsert tõmmas kauma ka’ viimäde’ tandsja’, inne ku naas traditsioonilnõ küünüdisõ.

Puulpühä läts sama huuga’. Pääle Latsitiatri etendüisi

küünüh oll töösõl pääväl seto tandsurühmä etendüs „Mastõra mant“, mia’ esitedi uhkih seto rõivih – õkva muah! Näide julgõ ja ausa esitüs kand hindäh seto kultuuri illo ja hingestäüst. Tandsjido vaprus om väärt ausat tunnustamist – tuu oll töömõli pühendamisõga’ kultuuri hoitmisõlõ. Muusigaillõ tõi’ päivä Ines, Untsakad, Lenna ja Zetod.

Zetodõ esinemisõ aigu tekk vihm kõik rahva kõrraga’ hämmest, mõnõ’ pagõsi’ vafoala, a suurõba’ Zetodõ armastaja’ jäi’ lava ette vihmah tandsma. Zeto’

mõistsõ’ laulma panda’ eiski’ nuu’, kiä’ seto keelest hõste arvu saa-as, muusika ühendäs. Õdagu lõpõt jalki’ küünüdisõ, koh tandsti hummoguni’ vällä.

Mia’ tege Ostrova Festivali nii erilitsõst? Kas tuu om Setomaa luudus, kõrraldus, külälisi sõbralikkus vai seto külälislahkus? Täks kõik tuu kokko. Festival om ku väigokõnõ unistus, mia om õnnõ kats päivä, a minkõ mõõ jääs kavvabast aost.

Kõik, kinkõga’ ma festivali aol kõnõli, olgu’ nä edimäist kõrda vai ammudsõ’ kauja’, kõigil oll väiga’ hää miil. Toontõdi festivali ausat, kodost ja süämlikku olõkit. Tuu olõ-õi õnnõ kontsert, a om kogõmus, mia’ tuu kokko erinevõ’ inõmisõ’. Üts külälisõ üteli: „Ma tiäki-i, kas tuu tunnõh sünnüs kõrraldusõst, luudusõst vai inõmisist – a parebat festivali Eestih olõ-õi olõmah.“ Ja säänestmuudu ommõgi’. Ostrova Festival olõ-õi õnnõ muusigaüritüs, a om kogokunna pido, mälestüisi luumisõ kotus, hüämeele jagamisõ kotus.

Kaemalda’ keerulitsõlõ ilmalõ, oll Ostrova Festival 2025 suur õnnõstuminõ. Taa oll festival, mia’ näüdäs, õt hüämiil ja kogokund joudva’ ületä’ kõik jukõrusõ’ – olgu’ nuu’ vihm, muda vai massinidõ kinijääminõ. Kõrraldaja’, vabatahtliku’ ja külälisõ’ tei’ ütehkuuh uskmalda’ läbielämisõ, määnest muialt lövvä-äi. Festival, koh kummigu’ omma’ kostüümi diivs jago, hainapallõst saava’ diivani’ ja vihm and pääväle vürtsi.

Ma looda, õt mi saa jalki’ kokko 2026. aestagal Ostrova Festivalil – selle õt soo festival lätt õga aestagaga’ õnnõ parebast!

Tõlknõ’ Sarvõ Õiõ

Ütehhaardva ja nalälinõ OUT tiatri näütemäng „Pulmamaja“

PLOOMI ANETE

18. juunil mängti Obinitsa tiatriküünüh edimäist kõrda Obinitsa Uue Tiatri näütemängu „Pulmamaja“.

Näütemängu om kirotanu’ Kauksi Ülle ja kogokundliku suvõetendüse lava pääle säädnu’ Kirsipuu Alice. Näütemäng vii kaeja’ ütte Setomaa turismitallo, koh saava’ kokko maamuudu elotarkus ja pääliina piinõ olõk. Etendüse saat pallõ naarta’, om ar’tundmisõ hüvvamiilt ja tsärehit käänhäüsi.

Peremiis (Riitsaarõ Evar) ja pernaane (Ojameetsa Lea) pidävä’ üleväh turismitallo üteh värmika kollektiiviga’ – kokk (Orava Kairi), kortsataja (Kauksi Ülle) ja praktikant (Kahuski Päivi). Turismitalo om üürile ant tütrigaõdagu jaost, pääliina mõrsa (Kirsipuu Alice) tulõ uma tütrigaõdagulõ. Edimält vastalinõ ja veidõ suurõlinõ mõrsa löüd õks tii kohalikku ello.

Näütemänguh om mitmit täämbätse päävä probleme: tüüpingõh, läbisaamisõ hädä’ ja hindä löüdmisõ, midä esitedäs nalälitsõlt ja hüätähtligult. Tegeläisi umavaihlõlitsõ’ läbisaamisõ’ omma’ läbi mõtõld ja kõnõlõmisõ’ täüs huugu. Näta’ om, õt mõnõ’ osatäütõmisõ’ ommaki’ ku’ näütlejido jaost luud – väiga’ hüä oll praktikant, kinkõ naarulinõ olõminõ hõhas õgalõ poolõ, ja mõrsa, kinkõ tundõ’ täüdi’ lava.

Podruski’ Gerli (Kuuse Kairi), Kättriin (Malkov Pille) ja Linda (Hõrna Rieka) esindi’ väiga’ erinevvi elokit – õgaüts ummaamuudu, õgaüts tävvega’ kohal. Elektrikrahv (Blumi Priit) ja armupetjä (Kuninga Madis) tõi’ näütemängu mano vürtsi: üts kullast kässiga’ kohalik, tõnõ salaperätselt nalälinõ tegeläne, kinkõ tegevüsiin pand kaeja’ elävält üteh elämä.

Lavalinõ lahendus oll taipsa ja mitmõkihilinõ. Tegevüs oll mitmõh kotusõh – laudkund, lava keskpai, sannanulk ja

küünüpäälne lei’ mitmõtasandilitsõ ruumilitsõ kogõmusõ. Peris aša’, mia’ tulõdi’ miilde vanna taloello, teküdi’ tõetruu ja kododsõ olõki. Väiga’ mõovoalt oll lahendõt elektri ar’

minek – pliksvä’ tulõ’ ja tävvelinõ pümehüs teküdi’ miildejääv olõki.

Erilitsõlt mõiu valguskujondus, koh luudus eis’ – päiv läts jumalihe – mänge tähtsät osa.

Loomuperäne valgus üteh kuuri pilodõ vaihhõlt paistuvido pääväjuuniga’ teküdi’ eismuudu tundõ. Helü ja muusika jääs taadõplaani: laulu’ ja helütriki’ anni’ näütemängulõ mano

Kirsipuu Alice om nii lavastaja ku mõrsa osatäütjä.

Ploomi Anete pilt

Tõlknõ’ Sarvõ Õiõ

Keerba küläh tegeles 18-aastaganõ Vähi Jaanika hobõssidõga'

Kuvvamuudu sa naksit hobõssidõga' kamandamma?
Ku ma olli kolmõaestaganõ, olli' meil kotoh tüü-hobõsõ', sis ma pelksi näid. Ku kasvi tsuut suurõbast, mänge hobõstõ manguasjuga ja unisti hobõsõga' sõitmisõst. Mu imä löüdse mullõ edimätse hobõstõtrenni, ku ma olli ütsä-aestaganõ, naksi sääl kauma. Jo tuulaiga mõtli, õt ma taha, õt mul olõs uma hopõn.

Ku kavva sa olõt hobõssi-dõga' tegelnü' ja mia sullõ tuu man kõgõ inäbä meelüs?
Ku ma lätsi ütsäaestagat-sõlt edimäiste trenni, sis naksi sääl kõrdapiteh kauma. No' olõ tegelnü' hobõssidõga' jo ütesä aestakka. Mullõ miildüs hobõs-idõ man kõgõ inäbä tuu, õt ma saa uma hädä' ar' unõhta'. Näü-tüsest, ku ma sõida maastigul, mu probleemi' hääse'. Ma võisi' eiski' üldä', õt hobõsõga' tege-lemiõ om mu teraapia.

Kas sul om mäntsitki' tuns-tuisi vai olõt saanu' kooltust hobõsõppajana?
Mul viil olõ-õi tuud haridust, a ma opi hobõsõhooldajast, lõpõda kooli järgmätsel aesta-gal. Ku hobõsõhooldaja paprõ' omma' olõmah, sis taha naada' treenerist opma.

Kõnõlõ' tsuut ummist hobõssist – mitu sul näid om ja mäntse' omma' näide iseloomu'?
Mul om kol' hobõst. Šet-landi poni nimega' Uranos. Tä om väiga' armsa olõkiga' ja tä taht seltskunda. Tõõnõ hobõnõ om Eesti tõugu hopõn nimega' Vana Toomas. Timä om rahulik. Kolmas hopõn om ka' Eesti tõugu, nimi om täl Tasa. Timägi' om tasalik ja tä pelgä-äi midägi'. Näütüsest Tasa kõr-val om last õhupüssä, tä tii-is tuust vällägi'. Ma saa timmä kõgõ inäbä usalda', timäga' saa laado pääl kavvu'. Ma plaani hobõssit mano osta', üts om jo silmäpiiril.

Kuis näge vällä su päiv hobõssidõga'?
Ku ma tii näidega' õdagut-sõl aol trenni, sis hummogu tii näile sõõgi valmist ja tunn inne trenni anna süvvä'. Õga päiv vaelda näil vett. Kontrolli, kas soolakivvi viil om. Pääle sõitu puhasta hobõsõ. Hobõsõ puhastamisõ jaost om mitu eri-nevvä harja ja om vaia kont-rolli', õgas hopõn olõ-õi hindäle hätä tennü'.

Minkõ üle sa tunnõt kõgõ suurõbat hüvvämiilt ja mäntse' välläkutsõ' sul näi-dega' omma' olnu'?
Kõgõ suurõp hüämiiil om tuust, õt hopõn om mu sõbõr, tege halva päävä hüäst. Vällä-kutsõst om kannahatusõ kas-vatamiõ. Mõni hopõn opi-i ruttu ja sis om kannahatus vaia. Rahalitsõlt om ka' suurõ' vällämineki'. Näütüsest ku

Vähi Jaanika ratsutamah.

Eräkogo pilt

hobõst om vaia arsti', sis tuu pääle või minnä' mitmit tuhandit.

Kost sul tull mõtõh naada' pakma hobõssidõga' oppõsõitu?
Oppõsõitõ pakminiõ om olnu' loogilinõ. Pia kõik, kin-kõl omma' hobõsõ', pakva' sää-nest teenust. Ma taha inõmi-silõ tutvusta', ku armsa' omma' hobõsõ'. Parhilla' kau mukka' oppõsõitu tegemäh veidõ inõ-misi, ma olõ-õi kuulutuisi üles pandnu', päämätselt käävä' tutva'.

Mäntseh iäh ja tasõmõga' inõmisi sa tahat opada'?
Mu jaost olõ-õi tähtsä inõ-misõ igä õga tasõ. Päämäne om, õt sõitjal olõs tõõmöli huvi hobõsõ vasta. Ku latsõ' tulõva' trenni, sis nä piat sõnna kul-lõmma ja olõma rahuligu', sis om hobõssidõga' läbisaamiõ lihtsap.

Määnest kogõmust vai tun-nõht sa tahat uma oppõsõi-taga' inõmisilõ pakku'?
Ma looda, õt hobõssidõga' kaosõ' pääväprobleemi', õt sääne rahutunnõh tulõgi' oppõsõidulõ tulõjilõ. Ma taha, õt inõmisõ' olõsi-i nii pallõ aigu telefonih, a olõsi' hoops hobõssidõga'.

Koh sa näet hinnäst viie aestaga peräst? Kas sa tahat šoost tetä' hindäle täüskotu-sõga' tüü?
Uma ideaaleloh ma tahasi' hobõssidõga' tüükotust, a ku kaia' majanduslikku saisu, sis ma usu-ui, õt saa tuud tetä'. Mu mõtõh om Talina Horse Show'l esinedä'. Sääl om nii eestläisi ku ka' vällämaalaisi, a sinnä' saia' om rassõ tüü. Parhilla' ma kau võistluisil, ku aigu om.

Kas sul om mõni miilde-jääv lugu vai kogõmus hobõs-idõga', midä sa tahasi' jaka'?

Ma lätsi umma edimäist hobõst ostma, timmä nunnu-tõdi ja sõõdeti. Hopõn näkk minnu ja tull kõrraga' mu mano, tuu võit mu süäme.

Mia om kõgõ tähtsäp, midä hobõsõ' omma' sullõ opanu'?
Kannahtlikkust omma' opanu'. Hobõsõ' tundva' inõ-misõ tundmisi, piat olõma rahulik.

Kuvvamuudu saia' sukka' ühendüst, ku kiäki' taht tulla' oppõsõidulõ?
Mukka' võit julgõlt ühendüst võtta'. Mu telehvoninum-mõr om 5697 9571. Saat viil ühendüst võtta' läbi mu FB „Jaa-nika Vähi“, mul om mõlõraama-duh hobõssidõga' pildi', kind-lahe võit ühendüst võtta'.

Küüsse PLOOMI ANETE

Tõlknu' Sarvõ Õiõ

MONK – Setomaa uhkus laulupidol

Meremäe-Obinitsa Naiskoor MONK tull laulupidolt tagasi hüä tundõga'. Mi olli ainumas kollek-tiiv Setomaa vallast, mi esindi uhkõlt Eestimaad ja umma kodonulka.

Tii laulupidolõ olõ-õs lihtsa – tuu jaost oll vaia kõvastõ pühendüda' ja tetä' kõvastõ tüüd. Mi hafodi kuuhlaul-mist õga nätäl süä-mest ja hingest, meil olli' ka' laululaagri'. Teno toolõ tull meelee tiadõ – Meremäe-Obi-nitsa naiskoor om valit laulma XXVIII laulupidolõ „Iseoma“.

Laulupido päävä' olli' täüs tundmisi, midä saa-ai sõnnuga' üldä'. Oll päivä ja vihma, naaru ja ikku, a päämätselt jäi heli-semmä üttekokko kuulumisõ tunnõh – tuu eismuudu tun-nõh, ku tuhandõ' helü' saava' üttest. Tuu tunnõh, midä saa-ai

seletä', a midä tulõ eis' läbi hindä tunda'.

MONK tennäs süäimest kõiki, kiä' šool tiil abist olli' – perre', sõbra', kogo-kund. Kõgõ suurõp teno mi dirigen-dilõ Helmi Valdu-rilõ, kinkõ pühendü-minõ, positiivsus ja kindla energia omma' olnu' meelee iihkujost kõikaig õgal puul.

Laulupeo läbieläminõ om andnu' MONKilõ vahtsõ hingä-misõ. Mi silmä' pilisese' ja süä-meh om kindla tiidminõ – mi taha edesi laulta', ütehkuuh ja hüäl meelee. Ja mi kutsu kõiki, kinkõl hingeh helises muusika, miika' ühinemmä. Ütehkuuh laulminõ luu kõödüse', mia' jäävä'.

TURVAS EVELIN

Tõlknu' Sarvõ Õiõ

MONK ja seto tandsuvägi „Esumaa“ pidol.

Eräkogo pilt

Tiidõkõnõ om abilinõ

Pernaane tege tarõussõ vallalõ ja lätt vällä. Tiidõkõnõ juusk ka' ussõ mano, õt pernaasega' üteh vällä saia'. Väläh om väiga' kõva tuul. Tuul puhk nii kõvva, õt kõik haina' vaalusõ' pia vasta maad ja puuossa' kõigipooli helõsõ'.

Pernaane nakas mõsku nõõrä pääle säädmä. Nüür hällüs ütele poolõ ja tõõsõlõ poolõ. Pernaane haard üte käega' nõõrast kinni ja pruum sinnä' sängülinna pääle säädä'. Sai eiski' sängülina üte otsa nõõrä pääle, a sis tull tuul ja tou-gas maaha. Tiidõkõnõ kai tuud kõkkõ kõrvalt ja hüpäs

ka' kampa. Timägi' läts linna püüdmä.

Pernaane sai tsuut pahatsõst, õt tuul jo' eiski' sekä, no' kassi-kõnõ ka' viil! Terveh lina sattõ maaha. Oeh! Pernaane saisa-hut, mõtõl kõrrakõsõ aigu ja naas naardma. Vaest tõõmöli tahtsõ tiidõkõnõ timmä avita'? Tuul ka' kai tuud kõkkõ ja timägi' and peri ja uut tsuut aigu, õt pernaane saasi' mõsu ar' ilostõ nõõrä pääle säädä'. Tiidõkõnõ istõ, vaehtõpäl hüpel, pruumõ avta', a sai arvu, õt timäst olõ-õi õks api, ja läts ar' ummi kaukõ kauma.

SARVÕ ÕIÕ

Tiidõkõnõ.

Kogermani Liisi pilt

SÜNDMUSÕ' SETOMAAAL

- **1. august** kell 8.30 päänitsapäiv
Saatses keriguh.
- **1., 4., 5., 6., 7., 8., 9. august** kell 19
ja **10. august** kell 17 rockmuusikal
„Seto Odüsseia“ Luhamaal
Anzelika Mahetaloh.
- **1. august** kell 20 päänitsapäiv
Perdaku küläplatsil.
- **2. august** iljapäiv,
Rääsolaanõ pühä.
- **2. august** kell 12
XXXII Seto Kuningriik Saatseh.
- **2. august** kellä 12–18 Piusa Oro Mekk
Kolossova, Ulitina ja Korela küllih.
- **2. august** kell 12 Elämüslük Saatse
Muuseum Seto Kuningriigipääväl.
- **7. august** annõpäiv, Pelsi ja Väiko-Rõsna
pühä.
- **8.–10. august** kell 16 TRESKI FEST 2025
Treski küünih.
- **8. august** kell 17 Lenna Trio Ilmaveerel –
kontsert kündlevalgõl.
- **9.–10. august** kell 11
Seto Kostipäiv.
- **15., 16. ja 17. august** kell 19 OUT tiatri
etendüs „Pulmamaja“ Obinitsa
tiatriküüh.
- **16. august** kell 10 paasavolle 2025
Obinitsa küläkeskusõh.
- **16.–17. august** kell 11 Peipsi Toidu Tänav
175 km Vasknarvast Setomaani.
- **16. august** kell 11 kohonõminõ ja kell
11.30 algus – Setomaa külli mängu’
Karisillah.
- **19. august** paasapäiv, Obinitsa
ja Lüühnitsa pühä.
- **19. august** kell 20 paasasimman
Obinitsa Küläkeskusõh.
- **20. august** kell 18 Lepä kirmask.
- **23. august** kell 9 Lüühnitsa sibula-
ja kalalaat.
- **23. august** kell 15 Miktämäe kuul 135 –
vilistlasi kokkotulõk.
- **28. august** maarapäiv.
- **29.–31. august** oikumeeniline rahvus-
vaihhõlinõ palvõrännäk Obinitsah.
- **31. august** kell 11.30 noortõfestival KIFT
Treski küüh.

SÜNNÜPÄÄVÄ' AUGUSTIH

Mäeste Paul – 90
1. august
Seto leelopäivi
algataja

Timmo Margus – 64
1. august
Setomaa Liidu
vedosnik

Taro Igor – 44
1. august
poliitik

Sarvõ Ants – 22
1. august
laulumiiis

Aida Elenora – 66
3. august
leelonaane, laulja

Gomozova Anzelika – 45
4. august
sootška

Pai Peeter – 56
5. august
Seto Miihi Summa,
kerigukoori laulu-
ja pillimiis

Vahteri Erna – 87
6. august
Ilolisõ leelonaane

Kooseri Rein – 63
11. august
Seto Miihi Summa
laulumiiis, Hõpõhelme'
ja Meremäe mehe'
laulumiiis, Setomaa
põllumiis

Selarti Anti – 52
11. august
aoluulanõ

Tarrosõ Rein – 62
14. august
Seto Miihi Summa
laulumiiis, oppaja

Korela Tea – 58
15. august
muusiumitüütäjä

Künnapuu Ene – 68
18. august
Helmekaala'
leelonaane

Peegli Urmas – 53
18. august
ettevõtja

Kunsti Tiitu – 67
19. august
pikääignõ vara-
hoitja Setomaa
muuseumih

Leima Laurits – 36
21. august
pillimiis, helõluuja

Leivo Kairi – 54
25. august
kultuurivedosnik

Ziugandi Kaja – 53
26. august
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Pedaja Lii – 63
27. august
Helmekaala' leelonaane

Ristimäe Raivo – 71
28. august
Põlva Seto Seldsi vedos-
nik, Velo' laulumiiis, Seto
Kongressi Vanõmbidõ
Kogo liigõh

Toomiku Siiri – 70
28. august
Helmekaala' leelonaane

Pärnoja Ülle – 54
30. august
Ilotsõõri leelonaane

Sarvõ Maarä – 41
30. august
Õiõ Seto' koori leelonaane

Heliste Leida – 78
9. august
söögi- ja joogimeistri,

leelonaane, sõnolinõ	Maria Tammik	96	Valli Sarapuu	76
	Anna Saar	96	Leo Teppo	76
Hõrna Aare – 66	Emmi Saaremet	91	Urve Pihla	76
9. august	Paul Mäeste	90	Vassili Linnumets	76
sootška, kultuurivedosnik,	Maie Ojapalu	88	Liidia Salumets	75
Seto Kongressi	Alli Mustimets	87	Eevi Semm	74
Vanõmbidõ Kogo liigõh	Viktor Ledjanov	86	Nikolai Kaplunov	74
	Zinaida Avakina	85	Eevi Laanetu	74
Pedaja Mirja – 29	Elmar Teresk	85	Paul Liivik	74
9. august	Linda Liman	84	Siiri Piholaan	74
Helmekaala' leelotütrik	Raisa Pokusajeva	83	Aive Keir	74
	Leo Pedastik	83	Riina Alver	73
Rahasepä Maria – 75	Anne Saaremaa	82	Luule Ülend	73
10. august	Heli-Lilli Tammetalu	82	Väino Kängla	72
Põlva Seto Seldsi	Natalja Konstantinova	82	Volli Sai	72
kokkokutsja, llotsõõri	Victor Andrievskiy	82	Väino Kambrimäe	72
iistvidjä	Zinaida Rõbkina	81	Nadezhda Samoylova	71
	Anatoli Ankipov	79	Heikki August Konsa	70
Laanetu Eevi – 74	Sassi Talo	79	Tiiu Oinak	70
11. august	Lembit Pruusapuu	78	Malle Siilik	70
Kuldatsäuga	Paul Tammetar	78	Aime Pilve	70
leelonaane	Maria Sohranjajeva	77		

Leinämi

† Johannes Parts † Tiia Kõivoste † Aleksandra Padumäe

† Johannes Parts † Tiia Kõivoste † Aleksandra Padumäe

† Johannes Parts † Tiia Kõivoste † Aleksandra Padumäe